УШБУ СОНДА:

2 **ЕЧИЛМАЁТГАН ТУГУН**

3 **КЎЗЛАРИНГДА МЕҲР КЎРАЙ, БОЛАЖОН!**

ҲАМКОРЛИК ВА ДАРОМАД

АВСТРИЯДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

4 **ҲАСАД ҚУРБОНИ** ёхуд шов-шувли суд жараёни тафсилоти

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 15 (322)
2003 йил 15 АПРЕЛ сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Ахборот ундан ҳамма эркин фойдаланиши мумкинлиги таъминланган ва ҳаққоний бўлиши керак.

Ахборотни бузиб талқин этиш ва сохталаштириш таъқиқланади.

Оммавий ахборот воситалари ўзлари тарқатаётган ахборотнинг ҳаққонийлиги учун ахборот манбаи ва муаллифи билан биргаликда қонунда белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

Ахборот мулкдори, эгаси ахборот беришни рад этганлиги устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

"АХБОРОТ ЭРКИНЛИГИ ПРИНЦИПЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУН, 7-МОДДА.

ПРОФЕССИОНАЛЛИК – ҲАРБИЙ ҚУДРАТИМИЗ АСОСИ

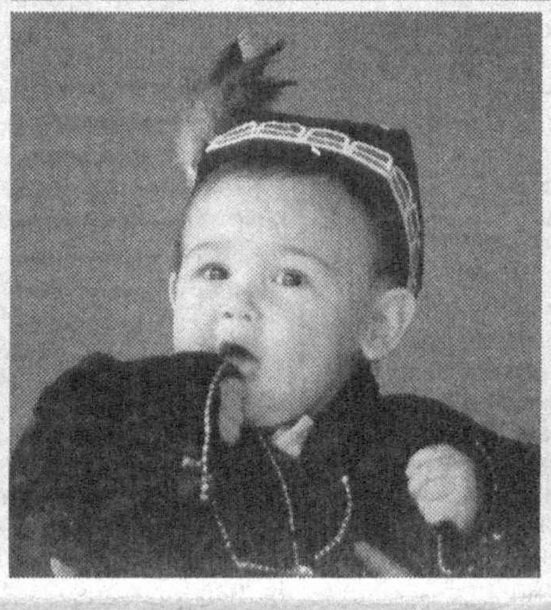

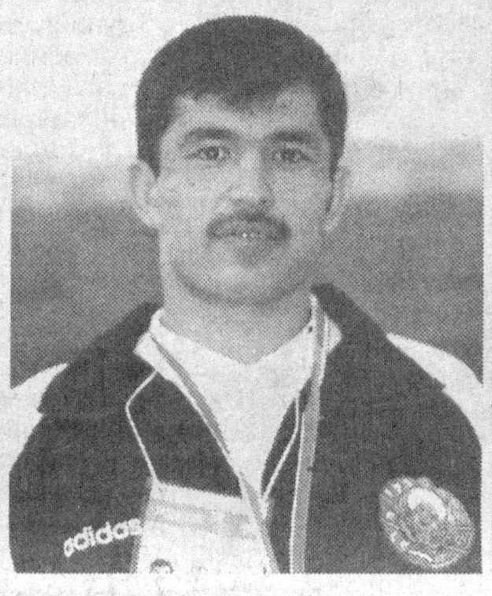

Мамлакатимиз ҳудудий яхлитлиги, сарҳадларимиз дахлсизлиги, умуман айтганда, тинчлик ва осойишталикни таъминлашда қуролли кучлар сафида хизмат қилаётган аскар ўғлонларнинг хизмати беқиёсдир. Азал-азалдан халқимиз ўзининг мард ва жасур ўғлонларини Ватаннинг тоғдек таянчи деб билган. Шу боис, мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ Президентимиз Ислом Каримов раҳбарлигида бу борада кенг қамровли ислоҳотлар бошлаб юборилди, ҳарбийлар зиммасига қуролли кучларда ҳақиқий, мард, жасур, қўрқмас аскарларни тарбиялаш, армиямизни профессионал даражага кўтариш каби вазифалар юклатилди. Бу каби масъулиятли вазифаларни амалга ошириш учун аввало қуролли кучларда туб ислоҳотлар амалга оширила бошланди. Яқинда ана шундай ислоҳотларнинг узвий давоми сифатида Олий Мажлис томонидан қабул қилинган янги таҳрирдаги **"Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"**ги Қонун асосида Вазирлар Маҳкамасининг **"Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг сафарбарлик чақируви резервидаги хизматини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги қарори қабул қилинди.

Хўш, мазкур қонун ва қарорни қабул қилишдан кўзланган мақсад нима? Сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат деганда нима тушунилади?

Аввало шуни таъкидлаш жоизки, қонун бўйича сафарбарлик чақируви резерви ҳарбий хизмат тури саналиб, у 2003 йилнинг баҳорги чақирувидан бошлаб ташкил этилади. Сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат — муддатли ҳарбий хизматни ўташга яроқли, чақирилиш муддатини кечиктириш ва ундан озод этилиш ҳуқуқига эга бўлмаган, фақат навбатдаги чақирув давомида Қуролли Кучлар сафига чақирилмайдиган шахслар томонидан ўталадиган ҳарбий хизмат туридир. Сафарбарлик чақируви резервида хизмат ўташ шарти — фуқароларнинг пул бадали тўлаши ва хизмат мобайнида ойлик ҳарбий йиғинларга иштирок этиши ҳисобланади. Ҳар бир фуқаро йигирма етти ёшга тўлганга қадар сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинади. Сафарбарлик чақируви резервида хизматни ўташ даврида улар ойлик ҳарбий йиғинларни ўташга жалб этилади, фавқулодда вазият ёки мамлакатимизга қарши ҳарбий тажовуз рўй берган тақдирда эса ҳақиқий ҳарбий хизматга чақирилади. Белгиланган тартибда пул бадалини тўлаган ва сафарбарлик чақируви резервида бўлган даврда ойлик йиғинлардан ўтган фуқаролар муддатли ҳарбий хизматга чақирилишдан озод этилади. Сафарбарлик чақируви резервида хизматни ўтаган шахслар йигирма етти ёшга тўлгач, Қуролли Кучларнинг иккинчи тоифали резервига ўтказилади. Бу хизматга туман (шаҳар) чақирув комиссияси фуқароларни муддатли ҳарбий хизматга чақириш бўйича белгиланган топшириқ бажарилгач, жисмоний ҳамда ақлий жиҳатдан яхши тайёрланган чақирилувчиларни танлаш йўли билан сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олиш тўғрисида қарор қабул қилади. Сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинган фуқаролар билан якка тартибда суҳбат ўтказилади ва шундан сўнг ёзма шартнома тузилади. Шартномада бир қатор шартлар, яъни махсус ҳисоб рақамига бадаллар тўлаш муддати, миқдори ва тартиби, сафарбарлик чақируви резервидаги хизмати даври мобайнида қонун ҳужжатларида белгиланган талабларни виждонан адо этиш, учинчи шахс (кафил) томонидан сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинган шахс томонидан тегишли молиявий мажбуриятлар зарур тарзда бажарилиши кафолати, шартномани тўхтатиш тартиблари назарда тутилади.

Шуни айтиш керакки, пул бадаллари фуқаронинг шахсан ўзи ёки унинг ҳомийси ва кафили томонидан тўланади. Бундан ташқари, бюджет маблағлари ҳисобига пул бадали тўлаш қатъиян таъқиқланади. Пул бадаллари хизматга олингандан сўнг бир йил мобайнида тўланади. Фақат пул бадаллари томонларнинг келишувига кўра, тўлиқ ҳажмда бирйўла ёхуд босқичма-босқич тўланиши мумкин. Пул бадалини тўлиқ миқдорда тўлаган шахсларга сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинган кундан бошлаб ўн икки ой ўтгандан сўнг уларга ҳарбий гувоҳномалар берилади. Сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига хизматга олинган, ҳарбий-ҳисобга олиш бўйича турдош мутахассисликка эга бўлган, махсус ҳисоб рақамига пул бадалини тўлиқ ҳажмда тўлаган ва ойлик йиғинлардан ўтган шахслар контракт бўйича ҳарбий хизматга ихтиёрий тартибда қабул қилиниши, шунингдек, Мудофаа вазирлигининг сержантлар тайёрлаш мактабига ўқишга юборилиши мумкин. Шунингдек, пул бадали тўлиқ ҳажмда тўланмаган ёки унинг бир қисми тўланмаган тақдирда шартнома шартларига мувофиқ, тўланмаган миқдори (муддатида тўланмаган қисми) фуқародан суд тартибида ундириб олинади. Бадалнинг тўлиқ миқдори шартномада белгиланган муддатда тўланмаганда ёки белгиланган тўлов олти ойдан ортиқ муддатга кечиктирилганда фуқаро муддатли ҳарбий хизматга чақирилиши мумкин. Бундай вазиятда бадал миқдорининг тўланган қисми қайтарилмайди.

Сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинган шахсларнинг ҳарбий йиғинлари ишлаб чиқаришдан ажратилган ҳолда ва фуқароларнинг тегишли қўшилма ва қисмларнинг ҳарбий шаҳарчаларда яшаши шарти билан Мудофаа вазирлигининг ҳарбий қисм кадрлар бўлинмалари негизида ташкил этилади. Сафарбарлик чақируви резервидаги хизмат сафига олинган шахсларнинг ҳарбий тайёргарлиги Мудофаа вазирлиги томонидан ишлаб чиқиладиган ҳарбий тайёргарликни ўтказишнинг йиллик режасига мувофиқ ташкил этилади.

Умуман олганда, янги жорий этилган бу хизмат тури Ўзбекистон қуролли кучлари сафидаги ислоҳотларнинг самарали натижаси сифатида қаралмоғи лозим. Чунки ҳозир армиямизга сон эмас, балки сифат керак. Бундай хизмат турининг жорий этилишининг асл моҳияти муддатли ҳарбий хизматчиларнинг моддий рағбатлантиришни кучайтириш ва Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларида хизмат қилиш нуфузини янада оширишдан иборат. Бошқача айтганда, энди мамлакатимиз ҳарбий қудрати асосини сифат самарадорлиги ташкил этади.

Завқиддин АМОНОВ,
ҳуқуқшунос

O'ZBEKISTON ва дунё кеча, бугун, эртага

10-11 апрел кунлари Украина Президенти Леонид Кучма амалий ташриф билан Ўзбекистонда бўлди.

Ўзбек, рус ва инглиз тилларида чоп этилган "Ислом Каримов Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти" альбомининг жойларда тақдимот тадбирлари ўтказилмоқда.

Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигида Президентимизнинг "Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим йўналишлари тўғрисида"ги Фармонидан келиб чиқадиган вазифалар хусусида республика оммавий ахборот воситалари ходимлари билан мулоқот бўлиб ўтди.

Вазирлар Маҳкамасида Япония ҳукуматининг 2003 молиявий йилда "Ҳамширалар таълими тизимини яхшилаш лойиҳаси бўйича алмашув ноталари имзоланди.

Олий хўжалик судида Президентимизнинг "Хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий ночорлиги ва шартнома мажбуриятларининг бажарилиши учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини кучайтириш тўғрисида"ги Фармони қабул қилинганлигининг беш йиллигига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди.

"ИНСОН ва ҚОНУН"га ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

Газетада чоп этилган "Тарозисиз бозорлар" мақоласида кўтарилган масалалар бўйича прокуратура идоралари томонидан текшириш ўтказилди. Мақолада қайд қилинган вилоятдаги Гулистон, Янгиер, Ширин шаҳарлари ва "Пахтаобод", "Сардоба", "Кунчи", "Боёвут", "Сайҳун" деҳқон бозорларида деҳқон ва тадбиркорлар маҳсулотларни сотиш учун тош-тарози билан тўлиқ таъминланмаганлиги ўз тасдиғини топди.

Бундан ташқари ўтказилган текширишлар бозорларни акциядорлик жамиятларига айлантириш, акциялар чиқариш, сотиш, дивидентларни ҳисоблаш ва тўлаш пайсалга солиб келинаётгани, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини улгуржи харид қилиш мақсадида фьючерс шартномаларини тузиш яхши йўлга қўйилмагани, санитария-гигиена қоидаларига, истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган қонунларга риоя қилиниши ва бозор раҳбарларининг иш услуби давр талабларига жавоб бермаслигини кўрсатди.

Текширишлар натижасига кўра, деҳқон бозорлари акциядорлик жамиятлари раислари У.Маматқулов, Х.Аллабердиева, Э.Алламуротов, Г.Холматов, А.Зокиров, А.Эгамбердиевлар қонунни бузмаслик ҳақида расман огоҳлантирилиб, аниқланган қонунбузилиш ҳолатларини дарҳол бартараф этиш мақсадида тегишли чора-тадбирлар кўриш ҳамда қонунбузилишларга йўл қўйган айбдор масъул ходимларни интизомий жавобгарлик масаласини ҳал этиш юзасидан вилоят ҳокимлигига тақдимнома киритилди.

Э. ЙЎЛДОШЕВ,
Сирдарё вилоят прокурорининг биринчи ўринбосари

Adliya tizimi

ТОШКЕНТ

Вилоят Адлия бошқармасининг кичик ва ўрта тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва ҳимоя қилиш бўлимига тадбиркорлик субъектларидан шу йилнинг ўтган биринчи чорагида 53 та ариза-шикоят келиб тушган, шундан қаноатлантирилганлари сони 17 тани ташкил этади. Шикоят аризалар бўйича судларга 3 та даъво аризалари киритилди.

Қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этиш юзасидан 16 та тақдимнома, 5 та огоҳнома киритилди. 21 та аризалар бўйича ҳуқуқий тушунтиришлар берилди.

МАСЪУЛИЯТСИЗЛИК ЖАЗОСИ ёхуд тақдимнома нега киритилди?

Ўтган йили Поп туманидаги Марғизор қишлоғида яшовчи С.Ҳасанов, Ф.Раҳманова, Х.Ғозиев, Н.Қўрчиев ва бошқалар "Машъал" ширкат хўжалиги раиси номига фермер хўжалигини ташкил этиш учун ер майдонини ажратиб бериш ҳамда фермер хўжалигига қўшимча ер майдони ажратишни сўраб ариза беришди.

Шундан сўнг "Машъал" ширкат хўжалигининг 2002 йил 22 декабридаги 9-сонли вакиллар йиғилиш қарорига асосан фермер хўжалиги ташкил этиш учун С.Ҳасановга 16,7 гектар, Ф.Раҳмоновага 26,3 гектар, Х.Ғозиевга 14 гектар, Н.Қўрчиевга 14,7 гектар, Э.Сотволдиевга 30,4 гектар, Х.Мамажоновга 18,9 гектар каби фуқароларга жами 200 гектар ер майдони ва "Нурилло" фермер хўжалигига 6,3 гектар қўшимча ер майдонлари ажратилди.

Бундан боши осмонга етган бўлғуси фермерлар шу йилнинг январ ойида "Машъал" ширкат хўжалиги вакиллар йиғилишининг 9-сонли қарори, фермер хўжаликлари ҳамда ширкат хўжалик ўртасида тузилган "Ер участкасини узоқ муддатга ижарага бериш шартномаси" каби барча зарур ҳужжатларни фермер хўжалигини давлат рўйхатидан ўтказиш ва ер майдонини ажратиб бериш учун туман ҳокимлигига тақдим этишди. Аммо ушбу ҳужжатлар туман ҳокимлиги томонидан белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмади. Шундай бўлса-да, Х.Ғозиев ва бошқаларнинг фермер хўжалигини ташкил этиш ҳамда фермер хўжаликларига ер майдонларини ажратиш тўғрисидаги ҳужжатлари туман ҳокимлиги қошидаги ер майдонларини ажратиб бериш комиссияси томонидан кўриб чиқилди. Комиссия фермер хўжаликларига ер майдонлари ажратиб бериш мақсадга мувофиқлиги тўғрисидаги далолатнома тузиб, уни тўпланган бошқа ҳужжатлар билан бирга туман ҳокимлигига тегишли қарор қабул қилиш учун тақдим этди. Улар асосида фермер хўжаликларига ер майдонлари ажратиб бериш, давлат рўйхатидан ўтказиш тўғрисида туман ҳокимининг қарорлари тайёрланди.

Мазкур ҳужжатга ҳокимликнинг айрим масъул мансабдор шахслари, яъни туман ҳокимининг ўринбосари Ш.Жуманов, туман ер ресурслари хизмати бошлиғи В.Эргашев ва туман деҳқон ва фермер хўжаликлари уюшмасининг директори Б.Абдураҳимовлар томонидан розилик тўғрисида имзолар қўйилади. Бироқ бу иш охиригача етмай, ҳеч бир асоссиз фермер хўжаликларини ташкил этиш ва ер ажратиш бўйича туман ҳокимлигига тақдим этилган ҳужжатлар "Машъал" ширкат хўжалигига қайтариб юборилди. Бундан ташқари, туман ҳокимлиги томонидан шу йилнинг 3 апрел куни вилоят адлия бошқармасига «2002 ва 2003 йилнинг шу кунига қадар "Машъал" ширкат хўжалиги ҳудудида фермер хўжаликларини ташкил этиш ҳамда туман ҳокимлигига ҳужжатлар тақдим этилмаган ҳам рўйхатга олинмаган», деб 1-44-157-сонли маълумотнома берилган.

Шу тариқа "Машъал" ширкат хўжалиги ва туман ҳокимлиги томонидан Ер ва Фуқаролик Кодекслари, **"Қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) тўғрисида"**ги, **"Тадбиркорлик фаолияти эркинлиги**

Bugunning gapi

нинг кафолатлари тўғрисида"ги, **"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий, ҳуқуқий базаси тўғрисида"**ги, Қонунлар, Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 июлдаги 300-сонли қарори билан тасдиқланган "Фермер хўжалигини юритиш учун ер участкаларини фуқароларга узоқ муддатли ижарага бериш тартиби", 2001 йил 22 августдаги 347-сонли "Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш ва ҳисобга қўйиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида"ги қарорларининг бир қанча талаблари қўпол равишда бузилган.

Шу боис вилоят адлия бошқармаси ушбу қонунбузилишларни бартараф этиш ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 17 февралдаги "Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш бўйича Республика мувофиқлаштирувчи кенгаши фаолиятини фаоллаштириш тўғрисида"ги 57-сонли қарори ижросини таъминлаш тўғрисида туман ҳокими номига тақдимнома киритди. У тез орада ижро этиладими ёки муаммо муаммолигича қоладими — буни энди вақт кўрсатади. Шу сабабли ҳозирча бу масалага нисбатан якуний фикр айтишга ҳали эрта. Лекин тақдимнома киритилишининг сабабли аниқ: масъулиятсизлик. Ўйлаймизки, мутасаддилар бу гал масалага масъулият билан ёндашишади.

Толибжон МИРАБДУЛЛАЕВ,
ҳуқуқшунос

Huquqiy ma`rifat

КАФОЛАТ МУДДАТИ

Ҳар бир истеъмолчи ўзи харид қилаётган товар, кўрсатилаётган хизмат ва ўз фойдасига бажарилаётган ишда камчилик ҳамда нуқсонлар мавжуд бўлса, уларни сотувчи, ижрочи ва пудратчи томонидан текинга бартараф этиш, сифатли ёки янгиси билан алмаштириб олиш ҳуқуқига эга. Шу маънода ана шу товар ёки кўрсатилган хизматнинг кафолат муддатини билиш муҳим аҳамият касб этади. Нега деганда, ана шу кафолат муддатини билиш истеъмолчи ҳуқуқини тиклашда асос бўлиб хизмат қилади.

Қонунчиликда кафолат муддати товар (иш, хизмат)дан фойдаланишнинг (ойлар ҳисобидаги) меъёрий муддати ёки товар (иш, хизмат)нинг муайян вазифани (неча соат, неча иш жараёни, қанча километр масофа ва ҳоказо) бажариш вақти тарзида белгиланган муддати ҳисобланади. Бу муддат ичида ишлаб чиқарувчи (ижрочи), агар товарни ишлатиш (хизматда фойдаланиш) қоидаларига риоя этилган бўлса, товар (хизмат)нинг сифатига нисбатан меъёрий ҳужжатларда назарда тутилган талаблар бажарилишини кафолатлайди ва таъминлайди (**"Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"**ги Қонуннинг 1-моддаси).

Кафолат муддати аксарият ҳолатларда товарлар, ишлар, хизматларни истеъмолчиларга таклиф этишнинг ўзига хос усули саналади. Чунки истеъмолчи товар, иш ва хизматни уларга сотувчи, ишлаб чиқарувчи, пудратчи ҳамда ижрочи томонидан бериладиган кафолатга қараб танлайди. Шу билан бирга кафолат муддатининг қанча вақтга белгиланганини маҳсулот сифати ва чидамлилигини аниқлашнинг ўзига хос мезони вазифасини ўтайди.

Кафолат муддати давомида қарздор (ишлаб чиқарувчи, сотувчи, пудратчи, ижрочи) товар ҳеч қандай эътирозларсиз истеъмолда бўлишига кафолат беради ва вужудга келиши мумкин бўлган камчиликларни тузатиш ёки маҳсулотни сифатлиси билан алмаштириш мажбуриятини олади. Шу боис, бу муддатлар давомида вужудга келган камчиликлар ва нуқсонлар юзасидан қарздор зиммасига юклатиладиган хатти-ҳаракатлар асосий мажбуриятга қўшимча равишда вужудга келадиган мажбурият ҳисобланади. Чунки қарздор кафолат муддати давомида товар, иш ва хизматда нуқсонлар ва камчиликлар юзага келмаса бундай мажбуриятлар вужудга келмаслиги ҳам мумкин.

Кафолат муддати истеъмолчиларни товар, иш ёки хизматни кўздан кечириш, ундан фойдаланиш, сақлаш жараёнида аниқланиши мумкин бўлмаган, яширин камчиликлар натижасида вужудга келадиган зарарлар хавфидан муҳофаза қилади.

(Давоми учинчи бетда)

Jurnalist surishtiruvi

ЕЧИЛМАЁТГАН ТУГУН

Каттақўрғон шаҳридаги "Нафаз" хусусий фирмаси иш юритувчиси Эркин Жумаев ўз аризасида шундай ёзади:

— Хусусий фирмамиз қурилиш ва ишлаб чиқариш билан шуғулланади. 2001 йилнинг 6 август куни Гўзалкент тумани халқ таълими бўлими мудири Раҳматулла Шодиев билан икки тонна ёзув бўри етказиб бериш учун 19-рақамли ҳисоб шартнома туздик. Мен 2001 йилнинг 6 декабр куни ёзув бўрини буюртмачига топширдик. Буюртмачи бизнинг банкдаги ҳисоб рақамимизга 500 минг сўм пул кўчириши керак эди. Бироқ пул банкдаги ҳисоб рақамимизга тушмасдан туриб, Гўзалкент Пастдарғом туманига қўшилиб кетди.

Буюртмачига юкни ўзим олиб бориб берганим учун энди Пастдарғом тумани халқ таълими бўлимига ҳар ойда пулимизни тўлашни сўраб тўрт-беш марта қатнадим. Ёзув бўри топширилгани тўғрисидаги ҳужжатлар ҳар икки томонда бор. Туман халқ таълими бўлими мудири Ҳотам Қодировга ҳам кўп мартаба мурожаат қилдим. Ёшларга таълим-тарбия берадиган устозларнинг раҳбари шундай иш тутса, ўйланиб қолар экан, киши. Ахир, тадбиркорнинг қонуний ҳақини қандай тўламаслик мумкин?"

Шунингдек, И.Жумаев ўз аризасига шартнома нусхаси, 18-рақамли юк хати, солиштирма далолатномани ҳам илова қилган.

Мазкур ариза юзасидан Пастдарғом туман халқ таълими бўлимида бўлдик. Собиқ Гўзалкент туман халқ таълими бўлими мудири Раҳматулла Шодиев бу ерда бўлим мудирининг ўринбосари вазифасида ишлаётган экан. У "Нафаз" хусусий фирмаси билан тузилган шартномага ҳақиқатан ҳам, ўзи имзо чекканини тан олди. Ўзаро суҳбатда Р.Шодиев масалага шундай муносабат билдирди: Тадбиркор ҳақ. Агар у судга мурожаат қилса, ҳақини ундириб олади. Шунинг учун маҳсулот ҳақи тўланиши керак...

Бундан ташқари, халқ таълими бўлими муҳандиси Ризамат Низомов, таъминотчи Қаҳрамон Ҳакимов ҳам шахсан И.Жумаевнинг қўлидан икки тонна ёзув бўрини қабул қилиб олишгани ва маҳсулотни мактабларга тарқатиб юборишганини таъкидлашди. Бир қарашда муаммо ўз ечимини топгандек туюлади. Бироқ бош ҳисобчи Холбой Азимовнинг айтишича, Гўзалкент тумани Пастдарғом туманига қўшилаётган пайтда дебитор қарзлар далолатномасига туман халқ таълими бўлимининг "Нафаз" хусусий фирмасидан қарздорлиги киритилмаган эмиш. Бу собиқ бош ҳисобчи Рўзиқул Ҳазратқулов ва Собир Номозовнинг хатоси экан. Шу ўринда ҳақли савол туғилади: кимдир хатога йўл қўйган бўлса, нега энди бунинг жабрини тадбиркор тортиши керак?! Олди-берди қиладиган қайси ташкилот, муассаса ёки корхона қарзимни далолатномага киритдингми ёки йўқ, деб сўраб юради?! Ажабланарлиси шундаки, бош ҳисобчининг айтган фикрини бўлим ҳисобчиси Раҳмат Номозов таҳририятга ёзган тушунтириш хатида инкор қилди:

"Нафаз" хусусий фирмаси билан туман таълими бўлими ўртасидаги 2 тонна ёзув бўри юзасидан 2002 йил 1 январ ҳолатига кўра 500 минг сўмлик қарздорлик бор. Бу ҳақда солиштирма далолатнома тузилиб, бош ҳисобчи Номозов Собирга топширилган".

Бироқ хусусий фирманинг ёзув бўрига доир ҳужжатлари бўлим ҳисобхонасидан топилмади. Бунинг устига Собир Номозов бошқа жойга ишга ўтиб кетган. Э.Жумаевнинг илтимоси билан собиқ бош ҳисобчи туман халқ таълими бўлими ҳисобхонасига келди. Холбой Азимовга учрашиб, ишни топшираётганда тадбиркор топширган маҳсулотга дахлдор ҳужжатларни қолдириб кетганини, тадбиркорга пулини тўлаш лозимлигини айтди...

Туман халқ таълими бўлими мудири Ҳ.Қодиров таъминотчи, муҳандис, бош ҳисобчи ва шу ишга дахлдор ҳисобчиларни йиғиб, улар билан маслаҳатлашди. Якуний хулосага келинди: биз хусусий фирмадан қарздормиз. Уни тўлашимиз керак.

Мудирнинг дангал жавобини эшитган Э.Жумаев қувониб кетди.

— Майли, — деди у, — келгусида яна ҳамкорлик қилишимиз бор. Ҳисоб рақамимизга пулни ўтказиб беришса бўлди, бошқа ҳеч қандай даъвом йўқ.

Шундан сўнг туман халқ таълим бўлимида бу муаммо билан боғлиқ ишлар бирдан юришиб кетди. Э.Жумаевнинг қўлидаги ҳужжатлардан кўчирма олинди. Сўнг бош ҳисобчи Х.Азимов ҳисобчилардан бирини чақириб, дарҳол тўлов топшириқномаси тайёрлашни буюрди. Кейин пул бўлди дегунча фирманинг банкдаги ҳисоб рақамига қарзни кўчиражагини айтди.

Орадан бир ой ўтди. Аммо ҳеч нима ўзгармади. Жума шаҳрига қўнғироқ қилиб, бош ҳисобчи билан боғландик.

— Бу ойда бирон жойга бир сўм ҳам пул кўчиришга рухсат берилмади, — дея жавоб берди Х.Азимов. — Фақат коммунал тўловларни тўладик. "Нафаз" хусусий фирмасининг пули келгуси ойда, албатта, ҳал этилади.

— Бўпти, шунча вақт ўтди, — деди Э.Жумаев бош ҳисобчининг гапини эшитиб. — Яна бир ой кутайлик, ваъда қилишаяпти-ку?

Буни қарангки, тадбиркор кутган яна бир ой ўтди. Лекин...

Йўлимиз яна Жума шаҳрига тушганда халқ таълими бўлимига кирдик. Х.Азимов темир шкафдаги қалин-қалин папкалар орасидан "Нафаз" фирмасига доир ҳужжатларни тополмади. Мудир Ҳ.Қодиров эса яна ўша гапни такрорлайди: "Тўлаймиз!"

Чамаси, туман халқ таълими бўлими мутасаддиларида хусусий фирмадан олинган маҳсулотнинг пулини биздан аввалги раҳбарлар тўлаб беришлари керак эди, деган пинҳоний тушунча мавжуд шекилли. Йўқса Ҳ.Қодиров ҳам, бош ҳисобчи Х.Азимов ҳам бу тугунни ечишган бўларди. Энди бу масалага мутасаддилар ойдинлик киритишса, ажаб эмас.

Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Gazetxon xat yo`llabdi

АДВОКАТЛИК ВАКОЛАТИ КИМГА БЕРИЛАДИ?

Ҳурматли таҳририят аъзолари! Мен ўз иш фаолиятимда дуч келган бир муаммо юзасидан Сизларга мурожаат этмоқдаман. Гап шундаки, Навоий шаҳрида яшовчи фуқаро Илҳом Ҳайитов олий техник маълумотга эга, илгари Жиноят Кодексининг 167-моддаси билан жиноий жавобгарликка тортилган. жиноят ишини кўришда гумон қилинувчи (айбланувчи)нинг ҳимоячиси сифатида ишончнома кўрсатиб, ўзининг ҳуқуқини адвокат ҳуқуқидан устун қўйиб келмоқда. Хусусан, вояга етмаган шахснинг жиноят ишини кўришда ЖПКнинг 51-моддасига асосан адвокат таклиф қилинганда, И.Ҳайитов айбланувчини ҳимоя қилишга ишончномаси борлиги ва ушбу иш бўйича қонуний ҳимоячи эканлигини рўкач қилиб, адвокат ишда қатнашиш ҳуқуқи йўқлигини айтди. Бунга айбланувчи ва унинг ота-онаси ўртасида шартнома тузилмаганини сабаб қилиб кўрсатган.

Хуллас, айбланаётган вояга етмаганларнинг иши кўрилганда И.Ҳайитов ундан бошқа ҳеч қандай адвокат қатнашишга ҳуқуқи йўқлиги ҳақида талаб қўймоқда. Унинг хатти-ҳаракатларини қонун талабларига қанчалик мос эканини аниқлаш учун қуйидаги саволларга жавоб беришингизни сўрайман.

1. Юридик маълумотга эга бўлмаган фуқаро ўзи хоҳлаган жиноят ишини кўришда ҳимоячи сифатида қатнашиш ҳуқуқига эгами? Ёки айбланувчи сифатида алоҳида бир ишда унинг яқин қариндоши, таниши ёки бирга ишлайдигани бўлсагина иштирок этадими?

2. Агар у жиноят ишини кўришда ҳимоячи сифатида қатнашса, ЖПКнинг 53-моддасида кўрсатилган адвокатнинг ҳуқуқидан фойдаланиши мумкинми?

Б. АҲАТОВ,
терговчи

— Аввало шуни айтиш керакки, ҳимоячи ЖПКнинг 49-моддасига асосан гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини қонунда белгиланган тартибда ҳимоя қилишни амалга ошириш ҳамда уларга зарур ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш ваколатига эга бўлган шахсдир. Ишда ҳимоячи сифатида адвокатлар, ҳимоячи сифатида қатнашиш учун махсус рухсатномага эга шахслар ва жамоат бирлашмаларининг ўз аъзоларининг ишлари бўйича вакиллари қатнашиши мумкин. Қонунчиликда гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг яқин қариндошлари ёки қонуний вакиллари, шунингдек, бошқа шахслар ҳимоячи сифатида иштирок эитишга терговчининг қарори ёки суд ажрими бўйича йўл қўйилиши мумкинлиги белгилаб қўйилган.

Шунингдек, 1996 йил 27 декабрда қабул қилинган "Адвокатура тўғрисида"ги Қонуннинг 3-моддасида олий юридик маълумотга эга бўлган ва белгиланган тартибда адвокатлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияни олган фуқаролар адвокат бўлиши қайд этилган. ЖПКнинг 60-моддасига биноан қонуний вакил ишда иштирок этишга вояга етмаган ёхуд белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун жалб этилади. Ишда қонуний вакил сифатида ота-она, фарзандликка олганлар, васийлар, ҳомийлар, вояга етмаган ёки белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган иштирокчига ҳомийлик қилувчи муассасалар ва ташкилотларнинг вакиллари қатнашиши мумкин. Қонуний вакилнинг ишда иштирок этишга йўл қўйилгани ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради. Агар гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчининг манфаатлари билан қонуний вакилнинг манфаатлари ўзаро мос келмаса, гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчи тарафида ишда иштирок этиш учун қарор ёхуд ажрим билан адвокат тайинланади. Шуларга асосан И.Ҳайитов жиноят ишини кўришда судда ҳимоячи сифатида ЖПКнинг 53-моддасида кўрсатилган адвокатнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга эмас.

ИМТИЁЗ МАВЖУД...

Ҳозирги кунда ота-онам кексалик нафақасини олишади. Умр йўлдошим ҳам уйда болалар тарбияси билан банд. Мен II-гуруҳ ногирониман (болаликдан). Ҳозирда тадбиркорлик билан шуғулланаман, дўкон очганман. Мен олдинги йиллари ногиронлигим учун ДСХга 50 фоиз солиқ тўлар эдим. Мен сингари ногиронлар учун ДСХ ва ҳокимият учун тўланадиган солиқнинг чегирилган бадали ҳозир ҳам мавжудми? Умуман айтганда, II-гуруҳ ногиронларига бу борада қандай имтиёзлар мавжуд?

У. ЗОКИРОВ,
Андижон вилояти, Пойтуғ шаҳри

— Сиз II-гуруҳ ногирони (болаликдан) бўлганингиз учун солиқ тўлашда имтиёзлар мавжуд. Жумладан, Солиқ Кодексининг 59-моддаси (жисмоний шахсларнинг даромадига солинадиган солиқдан озод қилиш) 2-қисми «Д» бандига мувофиқ болаликдан ногирон бўлиб қолганлар, шунингдек, I ва II гуруҳ ногиронлари қисман ҳар бир тўлиқ ой учун энг кам иш ҳақининг тўрт баравари миқдорида солиқдан озод қилинади.

Бундан ташқари, I ва II гуруҳ ногиронлари мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича имтиёзларга (93-модда) эга. Уларнинг иморат, бино ва иншоотларига солиқ солинмайди.

Солиқ Кодексининг 102-моддаси (ер солиғи тўлашдан озод қилинган солиқ тўловчилар)га мувофиқ I ва II гуруҳ ногиронлари ер солиғи тўлашдан озод қилинади.

Шу билан бирга, сиз ҳокимиятга тўлаётган тадбиркорлик фаолияти учун лицензия олишдаги тўловингизни ҳар ойда тўлиқ тўлашингиз шарт. Ҳозир ҳам ДСХга 50 фоиз миқдорида солиқ тўлайсиз.

Газетхонларнинг саволларига ҳуқуқшунослар Ойгул ЮСУФБОЕВА ва Саломат НИЁЗОВА жавоб тайёрлашди.

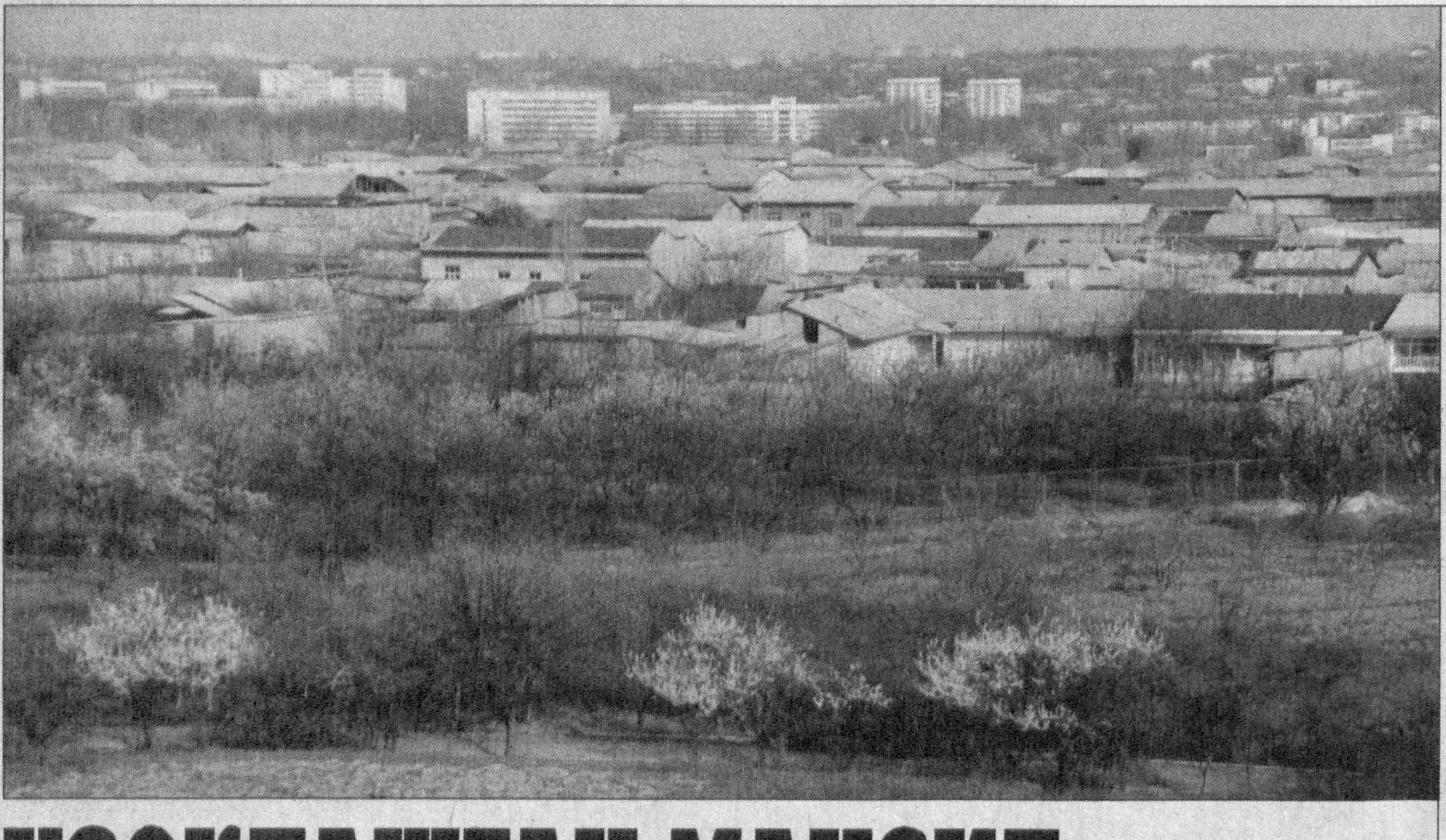

УЗОҚЛАШГАН МАНЗИЛ

Saboq

У ХОЛИС МАҚСАД ЙЎЛИДА ҒОВ ЭМАС

Термизлик тадбиркор Ғофур Йўлдошев темир йўл корхонасидан хизматини ўтаб бўлган тепловоз сотиб олди. Кейин эса ўзи раҳбарлик қилаётган Термиз шаҳридаги "Сурхон-Цитурус" хусусий фирмаси ҳисобидан анча маблағ сарфлаб, уни таъмирдан чиқарди. Узоқ сарсонгарчиликдан сўнг туппа-тузук ишлаб турган тепловозни керакли ҳужжатларни расмийлаштириб, қўшни республикага ижарага берди. Ўтган йилнинг 16 апрел куни тузилган 1-10-сонли шартномага биноан хусусий фирмага қарашли "2 ТЭ-10Л" русумли тепловоз уч ой муддатга синов-эксперемент ўтказиш шарти билан "саёҳат"га йўл олди.

Лекин 16 май куни Сариосиё темир йўл станциясига етиб келган тепловоз Сариосиё божхонасида 52 кун ушланиб қолди. Аниқроғи, шу ерлик божхоначи Раҳматулло Алимов "саёҳатчи" тепловознинг ҳужжатларини текшириб чиқишга шунча вақт сарфлади. Бу муддат яна чўзилиши мумкин эди, бироқ Ғафур Йўлдошев ҳам қараб турмади. Ниҳоят, 52 кун деганда ўзининг ҳақлигини исбот қилган тадбиркор тепловозни шартнома тузган корхонага етказиб берди. Шартнома шартида белгиланган муддатдан 52 кунга кечикиб келган тепловозни бу ерда янада қаттиқроқ синовлар кутиб турган экан. Очиғи, ижарага олувчилар тепловозни хомталаш қилишди. Кўплаб эҳтиёт қисмлари ечиб олинган тепловоз яна таъмирталаб бўлиб қолди.

Яхшиямки, тадбиркор шартнома шартларининг бажарилмаётгани ва бу унинг айби билан содир этилмаётгани тўғрисида мутасадди ташкилотларга алоқа ва билдириш хатларини юборган эди. Ана шу тадбир Ғ.Йўлдошевга тепловозни ўзида сақлаб қолиш имконини берди. Турли "чоп-чоп"у асаббузарликлардан сўнг ўтган йилнинг 20 сентябр куни Ғ.Йўлдошевга қарашли тепловоз Сариосиё темир йўл бекатига олиб келинди. Шунда Сариосиё темир йўл божхона масканининг ходими Р.Алимов "таниш" тепловоз тақдири билан яна жиддий равишда шуғуллана бошлади. У "Сурхон-Цитурус" хусусий фирмасига қарашли тепловознинг тегишли ҳужжатларини расмийлаштириш ўрнига МЖТКнинг 2257-моддаси асосида фирма раҳбари Ғ.Йўдошевни маъмурий жавобгарликка тортиш тўғрисида қарор чиқариб, уни керакли ҳужжатлар билан жиноят ишлари бўйича Узун туман судига юборди.

Узун туман суди мазкур иш билан танишиб чиққач, хусусий фирма раҳбари Ғофур Йўлдошевга нисбатан МЖТКнинг 227-моддаси 1-қисми билан 31.675 сўм маъмурий жарима қўллаш ва далилий аёш сифатида олинган "2 ТЭ 10Л" русумли тепловозни давлат фойдасига мусодара қилиш ҳақида ҳал қилув қарорини эълон қилди.

Шу тариқа тепловозидан айрилиб қолган тадбиркор суднинг қароридан норози бўлиб, вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилди. Адлия бошқармаси ходимлари бу масалани чуқур ўрганиб чиқишганидан сўнг жиноят ишлари бўйича Сурхондарё вилоят судига тақдимнома киритишди. Ушбу тақдимнома асосида суд Узун туман судининг қарорини бекор қилиш ва маъмурий ишни бошқа суд таркибида қайтадан кўриш хусусида ҳал қилув қарори чиқарди. Шундан сўнг "Сурхон-Цитурус" хусусий фирмасига нисбатан юритилган маъмурий иш жиноят ишлари бўйича Сариосиё туман судида вилоят адлия бошқармаси вакили иштирокида қайта кўриб чиқилди. Суд МЖТК 271-моддаси 1-қисми асосида тадбиркор Ғ.Йўлдошевнинг хатти-ҳаракатида маъмурий ҳуқуқбузарлик аломат бўлмагани туфайли унга нисбатан қўзғатилган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни тугатиш, Термиз темир йўл бўлимига депосида сақланаётган тепловозни эгасига қайтариш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқарди. Шу тариқа қарийб 180 кунлик сарсон-саргардонликдан кейин Ғофур Йўлдошев хусусий фирмасига қарашли тепловозни қайтариб олди.

— Тепловоз эмас, нақ бало сотиб олган эканман, — дейди тадбиркор афсусланганча. — Аслида эса тепловозни яхши ниятда сотиб олган эдим. Уни таъмирлаб, фойда оламан, тадбиркорлик фаолиятини кенгайтираман, деб орзу қилгандим. Афсуски, ҳозирча орзулар амалга ошмай турибди. Бироқ ҳали шаштимдан қайтганим йўқ. Насиб этса, кўзлаган мақсадимга эришаман...

Беҳол тепловознинг баҳайбат гавдасига қараб туриб Ғафур Йўлдошевга таcанно айтиш баробарида тадбиркорнинг йўлига қўйилган сунъий тўсиқлардан ғоят афсусландик. Очиғи, ўз ҳақ-ҳуқуқини яхши билиш, уни ҳимоя қилиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Шу билан бирга сансоларлигу сунъий тўсиқлар ҳар қандай инсонни ҳам чарчатиши, асабларини эговлаши айни ҳақиқат. Баён этилган воқеадан ким қандай хулоса чиқаради — бу энди ҳар кимнинг ўзига ҳавола.

Отабек НОРБОЕВ,
ҳуқуқшунос
Собир ЁДИКОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Qonun ko`magi

РАИС АДАШДИ

Оқдарё туман ҳокимининг ўтган йил 25 январ куни чиқарилган 37-К рақамли қарорига асосан тумандаги Бобур номидаги ширкат хўжалигининг 251-контуридан "Тувал-УГБ" фермер хўжалигига 3 гектар ер майдони ажратилган.

Шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 июлдаги 300-сонли қарори билан тасдиқланган **"Фермер хўжалиги юритиш учун ер участкаларини фуқароларга узоқ муддатли ижарага бериш тартиби"**нинг 19-22 бандларига асосан туман ер ресурслари хизмати бўлими томонидан фермерга ажратилган ер ширкат хўжалиги балансидан чиқарилган. Шу ўринда табиий бир савол туғилади: хўш, ҳаммаси қонуний ҳал этилган бўлса, яна қандай муаммо қолди?

Фермер хўжалиги раҳбари Гулчеҳра Абулфайзиева ҳам дастлаб шундай фикрда эди. Аммо ширкат хўжалиги раиси Улаш Муродов ўзини қонундан устун санар экан. Буни қарангки, у фермер хўжалигининг фаолият кўрсатишига очиқдан-очиқ тўсқинлик қила бошлади. Энг ёмони, ширкат хўжалик балансидан чиқарилиб, фермер ихтиёрига берилган ерни ноқонуний равишда эгаллаб олди ва буғдой эктириб юборди. Г.Абулфайзиевага эса "Ҳозир ерни ажратиб беролмайман", деган мужмал жавоб айтди.

Табиийки, бундай очиқ-ошкор ноҳақлик ҳар қандай кишининг кўнглини чўктиради. Бу ноҳақликдан Гулчеҳра Абулфайзиева ҳам ана шундай ҳолатга тушди. Кейин эса бу ноҳақлик ҳақида вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилди. Адлия бошқармаси ходимлари ушбу масалани ўрганиб чиқиб, шундан сўнг қонунни менсимаган, ҳоким қарорини тан олмаган мансабдор шахс У.Муродовга нисбатан тўпланган маъмурий ишни кўриб чиқишни Оқдарё туман жиноят ишлари бўйича судига юборишди. Суд очиқ суд мажлисида Улаш Муродов Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 66-моддасида кўзда тутилган ҳуқуқбузарликни содир этган, деган тўхтамга келди ва унга энг кам иш ҳақининг тўрт баравари — 18 минг 140 сўм жарима жазосини қўллади.

Раис ҳуқуқбузарлиги учун жазосини олди. Бунга ҳеч ким эътироз билдирмайди. Шу ўринда эътибор берсангиз яна бир масала очиқ қолди. Гап шундаки, фермер ўзига қонуний ажратилган ерни ололмай бир қатор мутасадди идораларига қатнаб сарсон бўлган. Аниқроқ айтганда, унинг қадр-қимматига путур етган.

Шундан келиб чиқиб, вилоят адлия бошқармаси ширкат хўжалиги томонидан ноқонуний равишда эгаллаб олинган 3 гектар ер майдонини "Тувал-УГБ" фермер хўжалигига олиб бериш ҳамда Г. Абулфайзиевага етказилган маънавий зарарни қоплаш учун 100 минг сўм ундириб бериш тўғрисида фуқаролик ишлари бўйича Иштихон туманлараро судига даъво ариза киритди. Даъво суд томонидан тўлиқ қаноатлантирилди. Ер фермерга олиб берилди.

Қонунга суянганга ҳеч қандай тўсиқ йўқ. Буни ўзини қонундан зўр санаган У.Муродовга ўхшаганлар билиб қўйишса, ёмон бўлмасди.

Шарофиддин МУСАЕВ,
ҳуқуқшунос

Adliya tizimi

ТОШКЕНТ

Йилнинг биринчи чорагида тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида судларга 103 та 3668477 сўмлик даъво аризалари киритилди. Мазкур даъво аризаларининг 314.597 сўмлиги фермер хўжаликларини манфаатларини кўзлаб уларга етказилган моддий зарарни ундиришни ташкил этади. 1 та 2.853.880 сўмлик даъво аризаси тадбиркорлик субъектига кредит ажратишда тўсқинликлар қилингани юзасидан, 2 та 500.000 сўмлик даъво ариза фермер хўжалиги ташкил этишда етказилган маънавий зарарни ундириш юзасидандир.

ТЕСКАРИ МАҚТОВ

Dakki

Ҳозирги давр назорат қилиш идоралари зиммасига ғоят масъул вазифаларни юкламоқда. Табиийки, бу масъулият жойларда тадбиркорликни ривожлантириш борасида ҳам ўзининг ижобий таъсирини кўрсатмоқда. Аммо баъзан назорат ниқоби остида қонунга зид хатти-ҳаракатларга ҳам йўл қўйилмоқдаки, бундан асло кўз юмиб бўлмайди.

Элликқалъа туман Давлат санитария-эпидемиология назорати маркази иш фаолияти кўздан кечирилганда, мана шундай хунук ҳолатга дуч келинди. Маълумки, хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текшириш "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини давлат томонидан назорат қилиш тўғрисида"ги ва "Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги Қонунлар, "Текширишларни тартибга солиш ва назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштиришни такомиллаштириш тўғрисида"ги ва "Хўжалик юритувчи субъектларни текширишни ташкил қилишни тартибга солиш тўғрисида"ги Фармонлар, шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг "Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш бўйича Республика мувофиқлаштирувчи Кенгаши фаолиятини фаоллаштириш тўғрисида"ги қарори ва шу хил йўналишдаги бошқа зарурий ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Афсуски, каттагина туман доирасида фаолият кўрсатаётган нуфузли жамоа раҳбар ходимлари ушбу қонун-қоидаларни унутиб қўйганга ўхшайди. Йўқса, назорат марказининг бирваракайига тўрт нафар ходими — бош шифокор К.Эшимов, меҳнат гигиенаси бўлим бошлиғи М.Фахриддинов, санитария шифокори ёрдамчилари А.Искандаров ва И.Ўрозбоевлар назорат қилувчи идоралар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Кенгаш рухсатисиз "Ҳамкор" масъулияти чекланган жамиятида текширишлар олиб боришармиди?

Қонун талабларига кўра, текшириш юритувчи ходим текширув ўтказиш режасидан кўчирма, режага асосан белгиланган текширув муддати, текшириш ҳуқуқини берувчи буйруқ, текширувчи шахсини тасдиқловчи гувоҳномага эга бўлиши лозим. Одатда, бундай шахс ўз фаолиятини бошлашдан олдин хўжалик юритувчи субъектларни мазкур ҳужжатлар ҳамда текширув мақсади билан таништириши, "Текширишларни рўйхатга олиш Китоби"ни тегишли тартибда тўлдириши шарт.

Туман Давлат санитария-эпидемиология назорат маркази ходимлари марказ бош шифокорининг 2002 йил 9 июлдаги 63-буйруғига биноан Бўстон шаҳридаги 125 та, "Қирққизобод" овулидаги 26 та, "Оқчакўл" овулидаги 11 та, Навоий овулидаги 31 та, "Амиробод" овулидаги 34 та, "Гулдурсун" овулидаги 4 та, "Сарабий" овулидаги 19 та, "Қилчиноқ" овулидаги 16 та, "Элликқалъа" овулидаги 18 та, "Тозабоғ" овулидаги 8 та, "Шарқ юлдузи" овулидаги 7 та, "Гулистон" овулидаги 7 та тадбиркорлик субъектларини текширувдан ўтказишди. Таассуфки, аксарият текширувлар чоғида юқорида қайд этилган қонун кўрсатмаларига амал қилинмади.

Қўшимча равишда санитария шифокори ёрдамчилари А.Есеркепов ва А.Юсупбоевлар назорат марказининг 2002 йил 4 декабрдаги буйруғига асосан Бўстон шаҳридаги аралаш моллар ва саноат моллари дўконлари, тадбиркор Х.Ниёзимбетов тасарруфидаги балиқхона, "Элликқалъатутинув" акциядорлик жамияти дўкони ва "Боғёд" фермер хўжалиги ҳудудийдаги 60-дўконларни "ўз нигоҳларидан ўтказдилар". Бош шифокор буйруғига кўра, "АТК-20" акциядорлик жамиятида текшириш ўтказиш санитария шифокори ёрдамчилари А.Искандаров ва И.Ўрозбоевлар зиммасига юклатилган бўлса-да, текширув чоғида уларга назорат маркази гигиена бўлими бошлиғи М.Фахриддинов ҳам «йўлдош» бўлган.

Назорат маркази раҳбарияти тадбиркорлик субъектларини маъмурий жавобгарликка тортиш масаласида холисона йўл тутмади. Шу зайлда 34 нафар тадбиркорлик субъектларига жазо тайинлашда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 294-308-моддаларига риоя қилинмади.

Асосий Қомусимиз бўлган Конституциямизнинг 53-моддасида шундай дейилади: "Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқи устунлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди".

Шунга асосланиб, Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан Элликқалъа туман Давлат санитария-эпидемиология назорати маркази бош шифокори К. Эшимов, гигиена бўлими бошлиғи М.Фахриддинов, санитария шифокорлари ёрдамчилари А.Искандаров ва И.Ўрозбоевларнинг эгаллаб турган лавозимларига лойиқ ёки нолойиқлиги масаласини ҳал қилиш, шунингдек, овқатланиш гигиенаси бўлими бошлиғи А.Бухорбоев, санитария шифокори ёрдамчилари А.Есеркепов ва А.Юсупбоевларни Меҳнат Кодексининг 181-моддаси асосида интизомий жавобгарликка тортиш ҳақида Қорақалпоғистон Республикаси Давлат санитари-эпидемиология назорати марказига тақдимномалар киритилди.

Ҳар қандай жабҳада қонун талабларидан чекиниш нохушликдан нишона демакдир. Тақдимнома, ҳар ҳолда, мақтов эмас. Антиқа "назорат" йўлини танлаган тозалик-соғлиқ посбонлари энди қонун олдида жавоб беришади.

Тожимурод ЭШМУРОДОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Xabar

ТАҚДИМНОМА КИРИТИЛДИ

Чиноз туманидаги Амир Темур номидаги ширкат хўжалигида яшовчи Ж.Усмоновнинг фермер хўжалиги ташкил этиш тўғрисидаги аризаси хўжалик бошқаруви томонидан қисқа муддатда ўрганиб чиқилди. Ўтган йилнинг 30 июл куни бўлиб ўтган ширкат хўжалиги аъзоларининг умумий йиғилишининг 2-сонли қарори асосида ширкат хўжалиги аъзоси Ж.Усмоновга деҳқончилик йўналиши бўйича фермер хўжалиги ташкил этиш учун йигирма гектар ер майдони 2002 йил деҳқончилик ишлари ниҳоясига етгандан сўнг бериладиган бўлди. Шундан сўнг бўлғуси фермер керакли ҳужжатларни тайёрлаб, рўйхатдан ўтиш божини ҳам тўлаб қўйди. Лекин хурсанд бўлишга ҳали эрта эканлигини сал кейинроқ тушунди. Чунки туман ҳокимлигининг рўйхатдан ўтказиш бўлимида фермернинг аризаси ва тўплаган ҳужжатларини турли баҳоналар билан қабул қилишмади.

Бундан таажжубланган Ж.Усмонов вилоят адлия бошқармасига ариза билан мурожаат қилди. Адлия бошқармасида аризада баён этилган важлар тўлиқ ўрганиб чиқилди. Натижада мазкур масала юзасидан бир қанча қонунбузарликка йўл қўйилгани маълум бўлди. Жумладан, Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 июлдаги 300-сонли қарори билан тасдиқланган "Фермер хўжалигини юритиш учун ер участкаларини фуқароларга узоқ муддатли ижарага бериш" тартибининг 16-17 бандлари, "Фермер хўжалиги тўғрисида"ги Қонуннинг 6-моддаси, Ер Кодексининг 53-моддаси, Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 22 августдаги 347-сонли қарори билан тасдиқланган "Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш ва ҳисобга қўйиш тўғрисида"ги Низом талаблари бузилган бўлса-да, туман статистика бўлими томонидан 2002 йил 28 август куни "Усмонов Жўрабек" фермер хўжалигининг номланиши ва рўйхатдан ўтгани ҳақида 156-сонли гувоҳнома берилган. Шу боис адлия бошқармаси баён этилган қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этиш учун Чиноз тумани ҳокимлигига тақдимнома киритилди.

Рустам ХУДОЙҚУЛОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

(Давоми. Боши биринчи бетда)

КАФОЛАТ МУДДАТИ

Одатда, кафолат муддатлари аниқ календар вақти билан белгиланади. Масалан, "SONY" фирмасининг телевизорлари сотилганида уч йил, видеомагнитафонлар учун эса бир йил кафолат муддати белгиланиши мумкин. Умуман айтганда, кафолат муддатларини ва унинг усулларини ишлаб чиқарувчи, сотувчи пудратчи ёки ижрочининг ўзи белгилайди.

Умумий қоидага кўра, маҳсулот (товар, иш, хизмат)га кафолат муддатлари, маҳсулот истеъмолчига топширилган пайтдан бошлаб ҳисобланади. Масалан, Фуқаролик Кодексининг 404-моддасига мувофиқ, агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафолат муддати товар сотиб олувчига топширилган пайтдан эътиборан ҳисобга олинади. Шу билан бирга, кафолат муддатининг ўтиши бошқа ҳолатлар билан ҳам белгиланиши мумкин.

Агар харидор сотувчига боғлиқ бўлган ҳолатлар туфайли олди-сотди шартномасида кафолат муддати белгиланган товардан фойдаланиш имкониятидан маҳрум бўлса, сотувчи тегишли ҳолатларни бартараф этмагунича кафолат муддатининг ўтиши бошланмайди (ФКнинг 404-моддаси 2-қисми). Масалан, телевизор сотиб олган харидорга телевизордан фойдаланиш ҳақидаги йўриқнома топширилганидан сўнггина кафолат муддати амал қилади.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, тарафларнинг келишуви билан белгиланган кафолат муддати товарлар, ишлар ва хизматлардаги нуқсонларни бартараф этиш учун кетган вақт давомида узайтирилиши мумкин. Бунда кредиторнинг тегишли вақт оралиғида товардан фойдалана олмагани ҳисобга олинади. Масалан, сотиб олинган музлатгичда кафолат муддати давомида камчилик аниқланди ва бу камчиликни тузатиш учун бир ой вақт сарфланди дейлик. Агар олди-сотди шартномасида музлатгич учун 18 ой кафолат муддати белгиланган бўлса, камчиликларни тузатиш учун кетган бир ой мобайнида сотиб олувчи ундан фойдалан олмагани учун белгиланган 18 ойлик кафолат муддатига бир ой қўшилади ва шундан сўнг музлатгичнинг кафолат муддати 19 ойни ташкил этади.

Олди-сотди шартномаларида товардаги нуқсонларни бартараф этиш ва камчиликларни тузатиш учун ишлатилган товарнинг нуқсонли қисми билан алмаштирилган бутловчи буюмнинг кафолат муддати ҳам товар (асосий буюм)нинг кафолат муддатига тенг бўлади ва у билан бир вақтда амал қилади (ФК 404-моддасининг 4-қисми). Ушбу қоидада бутловчи буюм кафолат муддатининг қанча вақтгача давом этиши ва бутловчи буюм кафолат муддатининг ўта бошлаш вақти ўз аксини топган. Биринчи ҳолатда бутловчи буюмнинг кафолат муддати у қайси товарни бутлаган бўлса шу товарнинг кафолат муддатигача давом этиши белгиланган. Масалан, кафолат муддати асосида сотилган магнитафоннинг мотори магнитафон икки ой фойдаланилганидан сўнг юқори кучланиш натижасида ишдан чиқди дейлик. Кафолат муддатига мувофиқ бу ҳолда магнитафонга сотувчи ҳисобидан янги мотор қўйилади. Ушбу ҳолатда магнитафонни тузатиш учун унга қўйилган янги моторнинг кафолат муддати асосий товар — магнитафоннинг кафолат муддати билан тенг бўлиши лозим. Лекин шу ўринда мотор магнитафонга икки ой ўтгандан сўнг қўйилганини ҳисобга олсак, бутловчи буюм — моторнинг кафолат муддати қачонгача давом этади, деган ҳақли савол туғилади. Чунки ФКнинг 404-моддасида белгиланишича, асосий ва бутловчи буюмнинг кафолат муддати тенг.

Бироқ бу қоидани агар асосий буюм олти ойлик кафолат муддати билан берилган бўлса, бутловчи буюмга ҳам олти ой кафолат муддати берилади, деб тушунмаслик лозим. Кафолат муддатининг муайян қисми ўтгандан сўнг қўйилган (алмаштирилган) бутловчи буюмнинг кафолат муддати, у асосий буюмга қачон қўйилганидан қатъий назар, асосий буюмнинг кафолат муддатига қадар давом этади ва у билан бир вақтда тамом бўлади.

Нуқсонли ва камчиликлари мавжуд бўлган товар янгиси билан алмаштирилганида бундай алмаштириш кафолат муддатининг қанча қисми ўтганидан қатъий назар бошқатдан ҳисобланади. Масалан, чанг ютгич бир йиллик кафолат муддатининг ўн биринчи ойида янгиси билан алмаштирилса, унга нисбатан кафолат муддати қайтадан ҳисобланади ва яна бир йил давом этади.

Кафолат муддатининг ўтказиб юборилиши истеъмолчи (сотиб олувчи, буюртмачи)нинг товардаги нуқсонларни бартараф этиш, уни янгиси билан алмаштириб беришни талаб қилиш ҳуқуқини йўқотилишига олиб келади. Истеъмолчи товардаги нуқсон ва камчиликларни бартараф этишни кафолат муддати ўтганидан сўнг ҳам талаб қилиши мумкин. Бунда белгиланган кафолат муддати давомида товардаги камчиликлар аниқланса, уни бартараф этишни кафолат муддати тамом бўлганидан сўнг ҳам амалга ошириш мумкинлиги ҳам назарда тутилган. Масалан, икки йиллик кафолат муддатининг йигирма иккинчи ойида товарда камчиликлар аниқланиб, харидор камчиликларни бартараф этишни товар сотиб олинганидан сўнг икки йил-у икки ой ўтгач ҳам талаб қилишга ҳақли. Бу ҳолатда сотувчи кафолат муддати ўтиб кетган деб кафолат назарда тутилган мажбуриятларни бажаришдан бош тортишга ҳақли эмас. Чунки кафолат муддати товарнинг белгиланган муддатларига мувофиқ хизмат қилишини ифодалайди. Бошқача айтганда, бузилган ҳуқуқларни тиклашни талаб қилиш мумкин бўлган вақт кафолат муддатига кирмайди. Бу эса истеъмолчининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда кафолат муддатининг муҳим аҳамиятга эга эканини кўрсатади.

Нурилло ИМОМОВ,
ҳуқуқшунос

Huquqiy ma`rifat

Insoniylik

КЎЗЛАРИНГДА МЕҲР КЎРАЙ, БОЛАЖОН!

Бугунги кунда мамлакатимизда Президентимиз раҳбарлигида болалар камолоти йўлида кенг қамровли ишлар амалга оширилаётир. Фахр билан сўзлашга арзигулик ишлар бисёр. Яратилаётган имкониятлардан фойдаланиб, фарзандларининг ҳар томонлама камол топишига интилаётган ота-оналар билан ҳақли равишда фаҳрлансак арзийди. Бугунги замондошларимиз боласини дуч келган боғча ёки мактабга эмас, балки энг яхшисига беришга интилаётгани қувончли ҳол.

Нима эксанг, шуни ўрасан, деган нақл кўпроқ ота-она ва болалар ўртасидаги муносабатга нисбатан айтилишида катта ҳикмат бор. Яхши тарбия ва меҳр кўрган фарзанддан нафақат ота-онага, балки элу юртга ҳам улкан манфаат етади. Гўдаклигидан на меҳр, на эътибор кўрмаган фарзандчи? Кўнгли кемтикликда вояга етган ана шундай фарзандларнинг кўпчилиги ҳаётда ўз йўлини топа олмай, жиноят кўчаларига кириб кетиши ҳам сир эмас.

Яшашдан мақсади нелигини унутиб, ичкиликка ружу қўйган айрим ота-оналар туфайли азият чекаётган, кўчадан паноҳ излаётган болалар ҳам бор. Тошкент шаҳар ички ишлар бош бошқармаси тасарруфидаги вояга етмаганларга ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш марказида бунга яна бир бор амин бўлдик.

Тошкент шаҳрида болалар ва ўсмирлар қаровсизлигини, улар орасидаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, вояга етмаганларни ижтимоий-ҳуқуқий ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида ташкил этилган мазкур марказга ҳар ойда кўча-кўйда, бозорларда тентираб, кичкинтойларга хос бўлмаган ишлар билан шуғулланиб юрган болалар олиб келинади. Уларнинг кўпчилигининг дарди бир хил: оиладаги носоғлом муҳит туфайли кўчани афзал билган.

Ҳаётда тирноққа зор ўтаётганларнинг дардини эшитсангиз, дунё қоқронғу тортади. Лекин тўрт мучаси соғ, гулдек фарзанднинг ота-онаси томонидан хор қилинишини қандай изоҳлаш мумкин? Марказнинг озода ва шинам ҳовлисидаги спорт майдончасида машғулот ўтаётган турли ёшдаги болаларга қараб шуни ўйладим. Бу ерда улар учун барча шароит яратилган, таълим бериш йўлга қўйилган. Лекин буларнинг бари бола учун зарур ота-она меҳри ўрнини боса олмайди. Шунинг учун бўлса керак, уларнинг кўзларида меҳр ва қувонч кўринмайди.

— Марказимиз ходимлари вилоятлардан, қўшни республикалардан пойтахтимизга ҳар хил йўллар билан келиб, турли ишлар билан машғул бўлиб юрган, адашиб қолган болаларни топиб келтиради, — дейди марказ бошлиғи ўринбосари Иброҳим Умаров ЎзА мухбирига. — Уларни марказимизда узоғи билан бир ой ушлаб туриш мумкин. Бу муддат ичида унинг шахси, манзили аниқланиб, уйига хабар юборилади. Кўпчилик ҳолларда болалар ота-оналарига, қариндошларига қайтарилади. Айрим ҳолларда болалар уйи, махсус мактаб-интернатларга жойлаштирилади.

— Ота-онамнинг олдига қайтишни истамайман, — дейди суҳбатдошим Ильяна Суфянова. — Уларга ичкилик бўлса, бас. Шуни деб, ҳатто уйимизни ҳам сотишди. Уларга қўшилиб, кўчада хор бўлиб яшагандан кўра, болалар уйига борганим яхши. Тенгдошларим каби мактабда ўқишни, одамдай яшашни истайман.

Бу ердаги болаларнинг кўпчилиги Ильяна каби ичкиликбоз ота-она дастидан уйдан безган. Ўз фарзанди олдидаги масъулиятини ҳис этолмайдиган ота-оналар туфайли азият чекаётган бундай норасидаларни кўриб, жуда ачинасиз.

Не-не мушкулотларга калит топаётган маҳалла-кўй жамиятнинг мана шу дардига ҳам малҳам бўлиши мумкин. Ичкиликка берилганларни тўғри йўлга солиш борасида муайян чора-тадбирларни амалга ошириш, алкогол келажагимиз соҳибларига дахл қилаётган экан, унга қарши жиддий курашиш зарурати сезиляпти.

Яна бир суҳбатдошим ўн уч ёшли Нуриддин исмли ўсмир учинчи синфгача мактабда ўқиганини, кейин отасига ёрдам бериш учун бозорда "ишлаб", мактабга боролмаганини айтди. Уни бозорда гўшт сотаётганида кўриб қолишиб, бу ерга олиб келишибди. Айтишига қараганда, отаси қассоблик билан шуғулланар экан. Хўш, пичоғи мой устида бўлган бу ота муштдек боланинг кўмагига муҳтожмикин? Афсуски, бундай эмаслиги аён. Лекин таассуф, фарзанднинг униб-ўсиши, таълим-тарбия олишидан кўра пул топишини тутса, эртага кони фойда бўлишини айрим ота-оналар тушуниб етмаяпти. Бугун арзимас чой-чақанинг кетидан қувган бола бир умр шундай ўтиши мумкинлигини англаш, наҳотки шунчалик қийин бўлса?

Тиниқиб ухлаган, мириқиб ўйнаган болани озода кийинтириб, ўз ўрнига — мактабига кузатишдан катта бахт борми?! Зеро, меҳр кўрган боланинг кўзларида меҳр бўлади. Мамлакатимизда яшаётган ҳар бир бола бизнинг эртамиз. Уларнинг барчаси меҳр кўришга ҳақли!

Норгул АБДУРАИМОВА,
журналист

Mitti maslahat

Рукн учун масъул: ҳуқуқшунос Т. ҚОРЁҒДИЕВ

99-МОДДА АСОСИДА ИШДАН БЎШАТИШ ТАРТИБИ

Меҳнат Кодексининг 99-моддасига кўра, ходимлар номуайян муддатга тузилган меҳнат шартномасини иш берувчига 2 (икки) ҳафта олдин бу ҳақда ёзма равишда огоҳлантириб, бекор қилишга ҳақли. Шуни алоҳида таъкидлаш ўринлики, ходим бу 2 (икки) ҳафталик муддат ичида ишдан бўшаш ҳақидаги ўз аризасини қайтариб олиш ҳуқуқига эга. Бундай ҳолда корхона, муассаса, ташкилот ёхуд бошқа давлат ёки нодавлат идоралари раҳбарлари аризачининг аризасини ижро қилмасдан аризачининг ўзига қайтариши ёки бу ариза бўйича ходимнинг келгусида ҳам эгаллаб турган иш ўрнида ишлашига имкон бериши лозим.

Ходимнинг ўз хоҳишига кўра, ишдан бўшаш ҳақидаги аризаси унинг ишни давом эттира олмаслиги сабабли берилган бўлса (ўқув юртига қабул қилингани, пенсияга чиққани ва бошқа ҳоллар), иш берувчи меҳнат шартномаси (контракт)ни ходим талаб қилган муддатда бекор қилади.

Бундай ҳолларда буйруқ қуйидаги кўринишда тузилади:

Намуна:

1. Ходим кундузги бўлимга ўқув юртига қабул қилингани сабабли,

_______________ 200__ йил (фамилияси, исми) (касби, вазифаси) "___"___________ дан кундузги бўлимга ўқув юртига қабул қилингани сабабли ўз хоҳишига кўра у билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинсин.

Асос: ____________________нинг аризаси, ўқув юртига қабул қилингани ҳақидаги ҳужжат нусхаси, Меҳнат Кодекси, 99-моддаси.

Буйруқ нусхасини олдим: _______ (имзо, исм, насаб) ______________ (сана).

Намуна:

2. Ходим кексалик нафақасига чиққани сабабли.

___________ 200__ йил (фамилияси, исми) - ____________ (касби, вазифаси) 200__ йил. "___"_______ қарилик пенсиясига чиққанги сабабли ўз хоҳишига кўра у билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинсин.

Асос: ___________ нинг аризаси, Меҳнат Кодексининг 99-моддаси.

Буйруқ нусхасини олдим: ________(имзо, насаб) _______(сана).

Намуна:

3. Ходимнинг ушбу корхона, муассаса, ташкилотда меҳнат қилишни давом эттиришни истамаганлиги.

_____________ (фамилияси, исми) - ______________ (касби, вазифаси) 200___ йил. "__" __________ дан ўз хоҳишига кўра у билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинсин.

Асос: __________________нинг аризаси, Меҳнат Кодексининг 99-моддаси.

Буйруқ нусхасини олдим: ______________(имзо, насаби) _________(сана).

4. Турмуш ўртоғи бошқа жойга ишга ўтказилгани сабабли.

______________ (фамилияси, исми) - ___________(касби, вазифаси) 200___ йил. "____"__________ дан бошлаб турмуш ўртоғи бошқа жойдаги ишга ўтказилганлиги сабабли, у билан тузилган меҳнат шартномаси аризасига кўра бекор қилинсин.

Асос: ____________нинг аризаси, Меҳнат Кодексининг 99-моддаси.

Буйруқ нусхасини олдим: _____________(имзо, насаби) _____(сана).

Изоҳ: Шунингдек, бошқа узрли сабаблар ҳам асос бўлиши мумкин.

2 (икки) ҳафталик муддат тугагач, ходим ишни тўхтатишга ҳақли, иш берувчи эса, ходимга меҳнат дафтарчасини бериб, у билан ҳисоб-китоб қилиши шарт.

Баён этилган ва бошқа узрли сабаблар юзага келганда, ходим билан иш берувчининг ўзаро келишувига кўра, меҳнат шартномаси (контракт) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган муддатлар ўтмасдан ҳам бекор қилиниши мумкин.

2 (икки) ҳафталик муддат ўтгач, ходим ҳақиқатдан ҳам, ишдан бўшатилмаган ва меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисидаги ўз истагини тасдиқламаган бўлса, у ҳолда 99-моддага асосан ишдан бўшатишга йўл қўйилмайди.

Агар ариза берилгандан сўнг 2 (икки) ҳафта ўтгандан сўнг ҳам ходим билан меҳнат шартномаси бекор қилинмаган бўлса, иш берувчининг ходимни ишдан бўшатиш ҳақидаги буйруғи ноқонуний ҳисобланади ва келгусида ходимни ишга қайта тиклаш учун жиддий асос бўлади.

Хуллас, ходимни 99-модда тартибида ишдан бўшатишда ҳам қонуний, ҳам маънавий жиҳатларга эътибор қаратиш зарур.

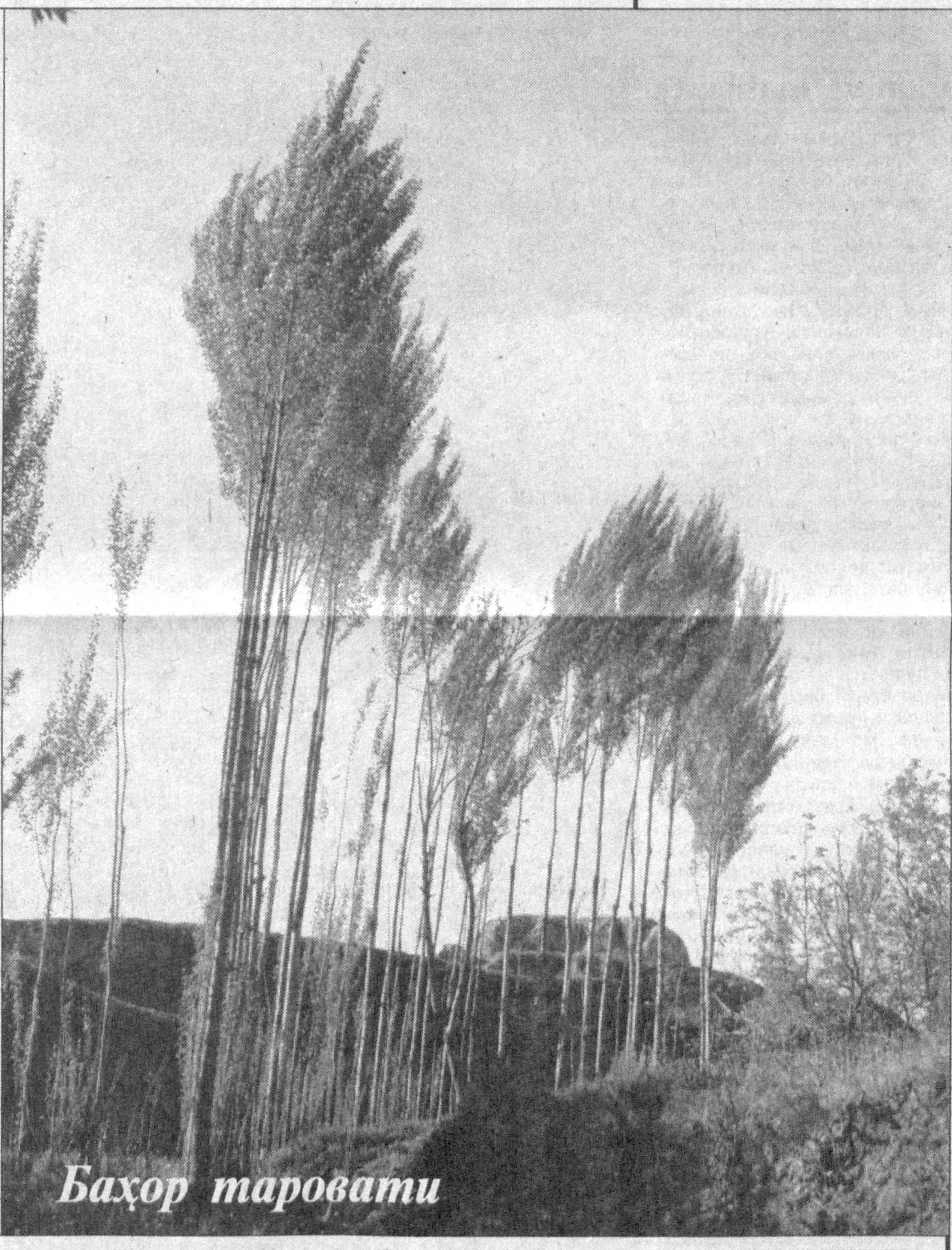

Баҳор тароватии

Qonun va mohiyat

ОСМОНДАН ТУШГАН ТАФТИШЧИ

Бундан икки йилча муқаддам собиқ Челак (ҳозирги Пайариқ) туманидаги "Ойтамғали" қишлоқ фуқаролар йиғинига қарашли Райим қишлоғида яшовчи Баҳриддин Ҳасановни 1998 йилнинг сентябр ойлари бошларида Челак туман ҳокимиятига чақириб қолишди. Туман ҳокими ва унинг ўринбосари Илмира Мирзоқулова у билан узоқ суҳбатлашди. Иш тўғрисида гап очилганда Баҳриддин ҳокимнинг таклифини рад этолмади. Шу тариқа у "Ойтамғали" қишлоқ фуқаролар йиғинига қарашли «Райим» қишлоғи маҳалласининг жамоатчилик асосида ишловчи раиси этиб тайинланади. Шундан сўнг у енг шимариб ишга киришди.

Лекин орадан кўп ўтмай соғлиғи ёмонлашгани боис ишдан кетишга мажбур бўлди. Унинг вазифасини энди котиби Қурбон Эшқулов бажаришга киришди.

Баҳриддин Ҳасанов ишдан бўшагандан сўнг орадан уч ойлар ўтгач, вилоят назорат тафтиш бошқармасининг тафтишчиси Мамараззоқ Қодиров ва туман молия бўлими ходими Абдумажид Пўлатовлар маҳалла фаолиятини тафтишдан ўтказишади. Тафтиш давомида қонунбузилиш ҳолатларини аниқланмаган бўлса-да, маҳалланинг собиқ ва ҳозирги раисидан таъма қилишади. Маҳалла раислари уларнинг шартига кўнмагач, улар нотўғри далолатнома тузиб, уни туман прокуратурасига топширишади.

Тафтишчиларнинг хулосаси асосида туман прокуратураси терговчиси Раҳим Алимов уларга нисбатан айблов эълон қилди. Шу асосда туман прокуратураси уларга 91845 сўмни ноқонуний ўзлаштирган ва шу маблағнинг талон-тарож қилинишига совуққонлик билан қараган деб, Жиноят Кодексининг 167-моддаси 3-қисми "в" банди, 207-моддаси 1-қисми ва 209-модда 2-қисмини қўллаб жиноий иш қўзғади ва уни судга оширди. 2000 йилнинг 10 сентябр куни иш дастлаб Оқдарё туман судида кўриб чиқилди. Шу аснода дастлабки суд тергови жараёнида терговчи Раҳим Алимов томонидан эълон қилинган айблов хулосасининг бир томонлама экани ойдинлашди. Суд судланувчиларнинг қайси маблағни ўзлаштириб, талон-тарож қилгани, уларнинг ҳаракатида қандай жиноят аломати борлиги ва бу ҳолат бирор-бир ишончли далил билан исботланаётгани, маҳалла фуқаролар йиғинида тафтиш ўтказган А.Қодиров ва А.Пўлатовлар томонидан 2001 йилнинг 6 июл куни "Каттатурк" ширкат хўжалиги кадрлар бўлимидан олинган 404 ва 408-сонли маълумотнома санасининг тафтишчилар томонидан сохталаштирилганини ойдинлаштириш, ҳужжатларни қалбакилаштиришга йўл қўйган шахсларнинг мақсади аниқланиб, уларни жиноий жавобгарликка тортиш масаласини ҳал этиш тўғрисидаги ажримини чиқариб, Б.Ҳасанов ва Қ.Эшқуловларга нисбатан қоралов ёки оқлов ҳукми чиқариш мумкин бўлмагани сабабли ишни қўшимча терговга қайтарди. Шу тариқа жиноят ишининг Оқдарё, Иштихон, Пайариқ, Самарқанд кўчалари ўртасидаги "саёҳати" бошланди.

Хўш, Б.Ҳасанов ва Қ.Эшқуловлар ростдан ҳам болалар нафақаси учун берилиши лозим бўлган 91845 сўмни ўзлаштириш, шу маблағнинг талон-тарож қилинишига совуққонлик билан қараганмиди? Афсуски, дастлабки тергов жараёнида ҳам, ундан кейинги ўтган учта суд босқичи ва қўшимча тергов давомида ҳам бу жумбоқнинг жавоби ечилмади.

Суд жараёнида "Каттатурк" ширкат хўжалиги томонидан Н.Йўлдошева, А.Йўлдошев, Ф.Кенжаева, Ф.Қаюмова, Б. Мусурмонова номига берилган 404 ва 408-сонли маълумотномаларнинг санаси тафтишчилар томонидан нима мақсадда қалбакилаштирилгани исботланиб, тафтишчилар фаолиятига аниқлик киритилмади. Ваҳоланки, ана шу фуқаролар "Каттатурк" ширкат хўжалиги томонидан берилиши лозим бўлган болалар нафақа пулини ололмасдан туман ижтимоий-таъминот бўлимига мурожаат қилишга мажбур бўлишади. 1999 йилнинг март ойида Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан нафақа тайинлаш фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш идоралари ихтиёрига ўтказилгандан кейин туман ижтимоий-таъминот бўлими томонидан нафақа пули олаётган оналар рўйхати маҳаллага берилиб, уларга шу рўйхат асосида 81995 сўм миқдорда нафақа пули тўланади. Кейинчалик маҳалла раиси томонидан ушбу рўйхат бўйича уларга пул бериш тўхтатилади.

(Давоми тўртинчи бетда)

Европанинг тараққий этган мамлакатлардан бири бўлган Австрияда тадбиркорлик ҳаракати яхши йўлга қўйилган. Бу ўринда мамлакат қонунчилигида тадбиркорлик фаолиятининг ҳуқуқий асослари қандай акс этган, деган савол туғилиши табиий. Чунки ҳар қандай фаолият қонун билан кафолатланмас экан, бирор-бир натижага эришиш қийин.

ҲАМКОРЛИК ВА ДАРОМАД

АВСТРИЯДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

Австрия 1995 йилдан эътиборан Европа Иттифоқининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида қонунчилик соҳасида кўплаб ислоҳотларни амалга оширди. Хусусан, солиқ, божхона ва қишлоқ хўжалиги соҳасидаги қонунлар мажбурий тарзда ўзгартирилди. Бундан ташқари, мамлакатда бош ва шўъба компаниялар тўғрисидаги дастур ишлаб чиқилди, тижорат фаолияти билан шуғулланаётганлар учун солиққа оид дастур қайта тузилди. Бунинг натижаси ўлароқ Австрия ҳукумати элликка яқин мамлакатлар билан иккиёқлама солиққа тортишга йўл қўймаслик ҳақида шартномалар тузди. Солиқ қонунчилигидаги бундай ўзгартишлар фойда қийматини ошириш мақсадига қаратилди. Бу эса мамлакатдаги компаниялар фаолиятига жиддий таъсир кўрсатди. Таъкидлаш жоизки, Австрияда компаниялар тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи асосий тизим ҳисобланади. Улар бир қанча турларга бўлинган. Шулардан биринчиси акциядорлик жамиятлари (Aktiengesellsellchaft - AG)дир.

Бундай жамиятлар ҳисобидаги маблағнинг энг кам миқдори 1 миллион Австрия шилингидан иборат. Унинг тўртдан бир қисми (250 минг) нақд ҳолда тўланади. Шунингдек, акциядорларга акциянинг номинал қийматидан ортиқ бўлган маблағ зудлик билан тўланиши лозим. Бу қоида нақд пулни тақсимлашга ҳам тааллуқлидир. Бундан ташқари, акциядорлик жамияти рўйхатдан ўтмагунча акциялар чиқариш тақиқланади. Акциядорлик жамиятини рўйхатдан ўтказиш учун икки муассис талаб этилади. Бунда тузиладиган таъсис шартномаси ва Низом нотариал идора томонидан тасдиқлангандан сўнг мажбурий тарзда ауидит текшируви ўтказилади. Қонунчиликка биноан муассислардан бири бошқарув ёхуд кузатув кенгашининг аъзоси бўлиши лозим. Шунингдек, акцияга тегишли маблағ уни рўйхатга олиш пайтида бошқарув ёки кузатув кенгаши аъзосининг ҳисоб рақамига ўтказилиши шарт.

Бошқарув ёки кузатув кенгаши аъзоси ўзига берилган имтиёздан келиб чиқиб акциядорлик жамияти таъсис этиш ва тайёргарлик тўловига розилик беради. Таъкидлаш жоизки, акциядорлик жамияти тузиш нақд бўлмаган қўйилма ёки уни шакллантириш давомида эга бўлинган қўшимча маблағлар ҳисобига амалга оширилади.

Шу ўринда таъкидлаш ўринлики, ҳар йилги молиявий ҳисоботлар бошқарув ва кузатув кенгаши томонидан тасдиқланади ҳамда аудиторлик текширувидан ўтказилиб турилади. Ҳисоботнинг ҳар бир банди асослантирилиши шарт. Кичик ва ўрта акциядорлик жамиятлари молиявий ҳисоботларини расмий равишда матбуот орқали эълон қилиш учун тақдим этади. Бундан ташқари, акционерлик жамияти фойдада иштирок этувчи акцияларини чиқариш ҳуқуқига ҳам эга. Бундай жамиятларнинг бухгалтерлик ҳисоботи қоидаси Европа Иттифоқи дастурларига тўғри келиши қатъий белгилаб қўйилган.

Австралияда масъулият чекланган компаниялар (GmbH) ҳам фаолият кўрсатади. Бундай компаниянинг энг кам маблағи 500 минг Австрия шилингидан кам бўлмаслиги лозим. Акциядорларнинг нақдсиз қўйилмалар ҳисобига ҳам оширилиши мумкин. Бундай пайтда мустақил аудитор уларнинг ҳақиқий баҳосини белгилаши зарур бўлади. Низом ва муассислик шартномаси нотариал тасдиқдан ўтгачгина ҳақиқий ҳисобланади. Компанияга бир ёки бир неча киши раҳбарлик қилиши мумкин. Унинг фуқаролиги масаласи ҳеч қандай аҳамиятга эга эмас. Бу қоида бош менежерга ҳам тааллуқли.

Энди бундай компанияларни рўйхатдан ўтказиш тартибига тўхталадиган бўлсак, уни шартнома асосида махсус рухсатномага эга бўлган адвокат ҳам бажариши мумкин. Рухсатнома (масалан, олмон ҳуқуқшуносиники) ва ишонч қоғози Австрия элчихонаси ёки консуллигида қайд этилиши шарт. Компаниянинг мақсади ва режаси аҳамиятга эга эмас. Масъулияти чекланган компания мамлакат компаниялар рўйхатига икки ҳафтадан бир ойгача бўлган муддатда киритилиши зарур. Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, 1996 йилда Европа Иттифоқининг 4 ва 7-сонли дастурларига асосан Австрияда ҳам кичик, ўрта ва йирик масъулияти чекланган компания (GmbH)лар ҳақида кўплаб қоидалар кучга кирди. Бу қоидаларга мувофиқ кичик ва ўрта компаниялар йиллик молиявий ҳисоботни жамланган ҳолда топширади. Бундан ташқари, компаниялар, хусусан, холдинг компанияси манфаатли кузатув кенгаши тузиши мумкин. Мажбурий кузатув кенгашига эга бўлган йирик ва ўрта, шунингдек, кичик компаниялар қонун бўйича аудит текширувидан ўтиши шарт. Масъулияти чекланган барча компанияларнинг молиявий ҳисоботи компаниялар рўйхатида қайд этилади ва улар бу ҳисоботлар ҳақида газетада расмий равишда эълон беради.

Мамлакат савдо қонунчилиги масъулияти чекланган тўлиқ ўртоқлик (OHG) ва командит ўртоғлик (KG) компаниялари тузишни ҳам назарда тутади. Компанияларнинг бундай аралаш шакли ўз молиявий ҳолатини ошкора этиши шарт эмас. Масъулияти чекланган компания командит ўртоқлик компаниясининг масъул шериги сифатида, агар мазкур ташкилотнинг хизматчилари 300 нафар кишини ташкил этса, кузатув кенгашини тузиши мумкин.

Корпарациялар, ўртоқликлар, савдо уйлари, суғурта компаниялари, жамғарма банклари ва шахсий жамғармалар ҳақидаги барча ахборотлар компаниялар рўйхатида сақланади. Компания эгалари, шериклари ёки менежерлари барча маълумотларни бу ерга тақдим этиши зарур. Бу ахборотларнинг кенг омма эътиборига ҳавола этилишини компаниялар бошқаруви ҳал этади.

Австрияда компаниялар рўйхати биринчи инстанциялар судлари ваколати доирасида фаолият олиб боради. Унинг асосий тамойиллари жамоат келишуви деб номланувчи битимда ўз аксини топган. Мазкур ҳужжат Савдо палатасига аъзо бўлган барча иш берувчиларга бирдек тааллуқли ҳисобланади.

Австрияда саноат корхоналари иш унумини ошириш мақсадида кўпинча иш жадвалининг тиғиз шаклидан фойдаланади. Ишлаб чиқариш учун зарур бўлганда иш вақти йиғиндиси ҳафтасига 50 соатни ташкил этади. Аммо бу нарса бирваракайига саккиз ҳафта мобайнида қўлланилади, холос. Бошқа пайтда эса одатдаги иш вақти ҳафтаси 38-40 соатдан иборат бўлади.

Австрияда тадбиркорлик асосан махсус рухсатнома фаолияти билан савдо қилиш орқали амалга оширилади. Яқин ойларда бундай рухсатномани жуда қисқа муддатда олишга қаратилган тадбирлар ишлаб чиқилмоқда. Савдо фаолиятининг бирор тури билан шуғулланиш учун лицензия беришнинг ҳар хил турлари мавжуд. Ҳунарманд ёки тижоратчилик рухсатномасини олиш учун тадбиркор малака ошириш имтиҳонларидан ўтиб, тегишли сертификатларга эга бўлиши лозим. Менежерлик фаолияти билан шуғулланиш учун ҳам худди ана шундай сертификатга эга бўлиш талаб этилади.

Мамлакат қонунчилигига асосан компания бош директори Австрия резиденти бўлиши шарт. Чет эл фуқаролари халқаро шартномаларда кўрсатилган савдо фаолияти билан шуғулланиши мумкин.

Хорижий акциядорлик жамиятлари ва масъулияти чекланган компаниялар ёки шунга ўхшаш бирлашмалар Австрия компаниялари рўйхатида филиалларини

Jahon tajribasi

рўйхатдан ўтказиш ҳуқуқига эга. Европа Иттифоқи рўйхатидан ўтказилган бош компания филиалини Австрия резиденти бўлган, шу вазифага кўрсатилган вакил бошқариш ҳуқуқига эга бўлади. Европа Иттифоқи ҳудудида жойлашган бош компания ўз вакили бўлиш ё бўлмаслигини ўзи ҳал этади. Чет эл компанияларнинг Австрияда филиалларини очиши мураккаб бўлгани учун улар одатда шўъба корхоналарини очишни маъқул кўришади.

Шунингдек, Австрияда масъулияти чекланган компаниялар филиалини рўйхатдан ўтказиш учун хорижий компания ҳам мамлакатдаги масъулияти чекланган компанияга ўхшаш бўлиши талаб этилади. Шу боис унга тегишли ҳужжатлар ҳам бу мамлакатда корхоналарни рўйхатдан ўтказиш қонун-қоидалари талабларига жавоб бериши лозим.

Австрияда компаниялар филиали иқтисодий ва территориал жиҳатдан мустақил, лекин алоҳида юридик фаолият олиб бориш ҳуқуқига эга эмас. У одатда келажакда мустақил равишда фаолият юритиш мақсадида ташкил этилади. Шу жиҳати билан у Европа Иттифоқига аъзо бўлган мамлакатларнинг корхона ва савдо ташкилотларидан фарқ қилади.

Чет эл компанияси Австрияда лицензия олиб, ўз бўлимларини очгандан сўнг фаолият олиб бориши мумкин. Австрия бўлимининг номи чет эл компанияси бош фирмаси номи билан тўғри келиши лозим. Шунингдек, унинг ёнига "Австрия бўлими" деган қўшимча ҳам ёзилиши мумкин.

Энди доимий ваколатхона фаолиятига тўхталадиган бўлсак, у рўйхатдан ўтазилмай ҳам ташкил этилиши мумкин.У мамлакатлар ўртасидаги ўзаро келишувларни ҳал этиш билан шуғулланади ҳамда фойданинг солиққа тортилган қисмини назорат қилади.

Хулоса ўрнида айтсак, Австрияда тадбиркорлик фаолияти ҳамкорлик орқали даромад олишга қаратилган.

Бахтиёр ХОЛОВ,
ҳуқуқшунос

Jinoyat va jazo

ЖАВОБСИЗ САВОЛ

Шуҳрат ота-онасиникида ҳам, фарзанд кўрмагани учун уни ўз тарбиясига олган амакисиникида ҳам эрка ўсди. Шу боис у "ўзи хон, кўланкаси майдон" қабилида яшашга ўрганди. Вақти-соати етиб, ота-онаси ва амакиси Шуҳратни уйлантириш тараддудига тушишди. Яхши ниятлар билан Хартум қишлоғидаги қариндошларининг қизи Ферузани келин қилишга келишишди. Қуда томон Шуҳратнинг феълидан бохабар бўлишса-да, қариндошлик боис тўйга розилик беришди.

Орадан кўп вақт ўтмай тўй ҳам бўлиб ўтди. Бир олам орзулар оғушида остона ҳатлаган Феруза ҳали чилласи чиқмай туриб Шуҳратдан калтак еди. Бироқ буни кўпчиликка билдирмади. У эрининг барча азобларига чидашга, оила деб аталмиш муқаддас риштани бузмасликка ҳаракат қилди. Уйидаги гапни кўчага олиб чиқмади, дардини ичига ютди. Шуҳрат эса маст-аласт бўлиб юришни канда қилмади. У арзимас баҳоналар билан Ферузани ҳақоратлар, уни қўлига илашган нарса билан урар, қисқаси, хўрлагани-хўрлаган эди.

Бу ҳолдан тоқати тоқ бўлган Феруза ниҳоят ота-онасининг уйига кетиб қолди. Бу пайтда у тўнғич фарзандига ҳомиладор эди. Сал вақтдан сўнг Феруза ўғил кўрди. Фарзанд туфайли аразлашган эр-хотин ярашишди. Улар бир-икки йил тинч-тотув яшагандай бўлди. Бу орада яна ўғил фарзанд кўришди. Лекин икки боланинг отаси бўлган Шуҳрат бирор ишнинг этагини ушламади. Олдингидек енгил-елпи тарзда тирикчилик ўтказиб юрди. Охир-оқибат ноқонуний ишларга аралашгани сабабли судланди. Бироқ у яна эс-ҳушини йиғиб олмади. Яна жиноятга қўл урди. Бу гал у озодликдан маҳрум этилди. У қамоқдалигида қайнотаси ва қайноғалари ўғилларининг хатна тўйини ўтказиб беришди.

Президентимизнинг авф этиш тўғрисидаги Фармонига асосан кўпчилик маҳкумлар қатори Шуҳрат ҳам оиласи бағрига қайтди. Феруза ўғиллари билан уни илиқ кутиб олди. Аммо Шуҳрат бундан ўзига тегишли хулоса чиқариб олмади. Шундай бўлса-да, Феруза яна тишини тишига қўйиб Шуҳратнинг қилиқларига чидай бошлади.

Шуҳрат дастлабки пайтларда майда-чуйда савдо-сотиқ ишлари билан шуғулланиб юрди. Шу билан бирга қўлига пул тушиши билан ичиб олишни одатга айлантирди. Шундай кунларнинг бирида маст ҳолда уйга келган Шуҳрат Ферузани дўппослаб, унинг жағини чиқариб юборди. Бироқ Феруза ота-онасига йиқилиб тушдим, дея ёлғон гапирди. Касалхонада даволаниб чиқди. Бундан қайнотаси ва қайнонаси хабардор бўлса-да, улар Шуҳратга "чурқ" этишмади.

Бу эса Шуҳратни баттар ҳаволантирди. У ичиб олиб, Ферузани калтаклашни доимий юмушга айлантирди.

Ўтган йилнинг 7 октябр куни ҳам шундай бўлди: "Етти чинор" чойхонасида бўкиб ичган Шуҳрат ярим кечаси уйига келди ва яна жанжал чиқарди. Ўзича баҳона топиб, Ферузани аёвсиз равишда ура кетди. Онасини ҳимоя қилмоқчи бўлган ўғиллари ҳам таёқдан бенасиб қолмади.

Ферузанинг ялиниб-ёлворишлари ҳам, ўғилларининг кўзёшлари ҳам Шуҳратга заррача таъсир қилмади. Аксинча, у катта ўғли Қудратни ип билан столга боғлаб қўйди. Кичик ўғли Улуғбекни эса бошқа хонага қамади. Шундан сўнг хотинини тепиб йиқитиб, кийимларини пичоқ билан йиртиб ташлади. Бироқ бу пайтда Феруза ҳеч нарсани сезмас эди...

Хотинини азоблашдан чарчаган Шуҳрат катта ўғлини ҳам укаси ётган хонага қамаб қўйиб, ўзи ухлашга ётди. Саҳар чоғи уйғониб, хотинининг бу дунё билан хайрлашганини кўрди. Шундан сўнг қон теккан кийимларини тозалаб, хотинини урган ёғоч парчаларини печкада ёқиб, жиноят изларини йўқотишга ҳаракат қилди. Ўғилларини мактабга жўнатиб, бўлиб ўтган воқеани қўни-қўшниларга билдирди.

Хўжаобод шаҳрида рўй берган бу фожиа кўпчиликни ларзага солди. Жиноят ишлари бўйича Андижон вилоят суди ўз хотинининг қотили бўлган Шуҳрат Жўраевга узоқ муддатга озодликдан маҳрум этиш жазосини тайинлади. Суд мажлисида ўғиллари ундан воз кечишди. Шу ўринда ҳақли савол туғилади: бундай ваҳшийликнинг сабаби нима? Халқимизда қуш уясида кўрганини қилади, деган нақл бор. Шуҳрат бундай тарбияни оилада олдими ёки кўчада? У яшаган маҳалла аҳли қаёққа қаради? Қўни-қўшнилари?! Шуҳратнинг укаси у билан ёнма-ён яшаган. Ҳовлилари ўртасида девор ҳам йўқ. Наҳотки, ҳеч ким ҳеч нарсани кўрмаган ва сезмаган бўлса?

Хуллас, кенжа қизининг қисмати ёши юзга яқинлашиб қолган Мадраҳим отанинг қаддини ерга эгиб қўйди. У ҳар куни икки набирасини ёнига олиб, қизи Ферузанинг қабрини зиёрат қилади. Кўзёшлари юзини юваётган кекса отанинг қалбини бир савол ўртайди: "Айбинг нима эди, Феруза?!"

Афсуски, бу саволга жавоб топиш жуда-жуда қийин.

Илҳомжон ЭГАМНАЗАРОВ, "Инсон ва қонун" мухбири

Mitti maslahat

ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК

Ҳаётда муайян сабаблардан келиб чиқиб, болаларга васий ва ҳомий тайинлаш ҳоллари учраб туради.

Албатта, васийлик ёки ҳомийликдаги болани фарзандликка олиш учун, энг аввало, унинг васий ёки ҳомийсидан розилик олиниши шарт. Чунки Оила Кодексининг 158-моддасида "Васийлик ёки ҳомийликдаги болани фарзандликка олиш, агар унинг ота-онасидан розилик талаб қилинмайдиган бўлса, васий ёки ҳомийнинг розилиги билан амалга оширилади", дея қайд этилган. Мабодо боланинг ота-онаси бор бўлиб, улар суд томонидан ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум қилинмаган, муомалага лаёқатсиз, бедарак йўқолган деб топилган ёки вафот этган деб эълон қилинмаган, фақат болани боқиш ҳамда тарбиялаш мажбуриятларини бажаришдан бош тортаётган бўлса, Оила Кодексининг 159-моддаси талабларидан келиб чиқиб, болани фарзандликка олиш учун қўшимча равишда уларнинг ҳам розилиги талаб қилинади.

Бундан ташқари, оилага тарбияга берилган болаларни (патронат) фарзандликка олиш эса уларнинг тутинган ота-онаси розилиги билангина амалга оширилади. Чунки Оила Кодексининг мазкур моддасига кўра, тутинган ота-она тарбияга олинган болага нисбатан васийлик ҳуқуқи ва мажбуриятига эгадир. Амалиётда фарзандликка олишда тегишли тартибда тасдиқлатилмаган розиликлар (тилхат, ариза, тушунтириш хати ва ҳоказо) олиш ҳолатлари бўлиб, буларни ҳуқуқий ҳужжат сифатида баҳолаш тўғри эмас. Чунки қонун талабига кўра, болани фарзандликка олишда васий ёки ҳомийнинг ота-она ёки тутинган ота-онанинг розилиги ёзма шаклда баён этилган бўлиб, қонуний тарзда гувоҳлантирилган, яъни тасдиқлатилган бўлиши керак.

Баъзан болани фарзандликка олишда васий ёки ҳомий томонидан етарли асосларга эга бўлмаган ҳолда (масалан, бирор ғаразли мақсадни кўзлаб, моддий жиҳатдан таъмагирлик қилиш ва ҳоказолар) норозилик билдириш ҳоллари учраши мумкин. Бундай ҳолда масала васийлик ва ҳомийлик идорасининг тавсияларини эътиборга олган ҳолда туман (шаҳар) ҳокими томонидан бола манфаатларидан келиб чиқиб ҳал қилинади.

Айтайлик, бола фарзандликка берилгач, бу билан боғлиқ низолар юзага келиши мумкин. Бундай ҳолда ҳокимнинг қароридан норози бўлган васий ёки ҳомий судга шикоят билан мурожаат қилиши мумкин. Ўз навбатида суд масалани батафсил ўрганиб, манфаатдор шахс ва идоралар фикрини эътиборга олиб, шунингдек, боланинг манфаатидан келиб чиқиб, шикоятни қаноатлантириши ёхуд рад қилишга ҳақли.

Хуллас, таъкидлаб ўтилганидек, васийлик ва ҳомийликдаги болани фарзандликка олишда қонун нуқтаи-назаридан нозик жиҳатлар мавжуд бўлиб, уларга қатъий риоя қилиш талаб этилади.

Taqdir tarixi

ҲАСАД ҚУРБОНИ

ёхуд шов-шувли суд жараёни тафсилоти

Яқингача Бразилия деганда футбол қироли Пеле, ҳашаматли карнаваллар ва бутун дунёга таниқли бўлган кофе турларини кўз олдимизга келтирар эди. Бироқ мамлакатимизда телевидение орқали "Канизак Изаура", "Тропиканка" каби сериалларнинг намойиш этилиши ушбу мамлакатга бўлган қизиқишни янада орттириб юборди десак, асло хато эмас. Бразилияликларнинг ўзлари ҳам бу каби телесериалларини ва унда иштирок этган артиситларни яхши кўришади. Айрим артистлар эса шу қадар машҳурки, салкам миллий қаҳрамон даражасига кўтарилган. Ана шундай таниқли артистлардан бири Даниэла Перес эди.

Бу актрисанинг отаси таниқли тижоратчи, онаси эса ёзувчи эди. Уларнинг оиласида зиёлиларга хос муҳит ҳукм сурарди. Тўрт ёшидан бошлаб балет мактабига қатнай бошлаган Даниэла 18 ёшида моҳир рaққоса сифатида ном қозонди. У болалигидан кинода иштирок этишни орзу қилар эди. Кўплаб кинофильмларга сценарий ёзиб берган онаси Глория Перес қизи балоғатга етгач, унинг орзусини рўёбга чиқаришга ёрдам беришга қарор қилди. 1989 йили Бразилия телеэкранларида «Кананга» номли сериал намойиш этила бошланди ва унда Даниэла Перес кичик эпизодик ролни ижро этди. Бу иштирок сериал учун деярли аҳамиятга эга бўлмаса-да, у Даниэлага машҳурлик зинапояси вазифасини ўтади. Гап шундаки, ушбу фильмни суратга олиш жараёнида у бош ролни ижро этган актёр Раул Газола билан танишди ва бу танишув 1990 йилда уларнинг тўй қилишларига сабаб бўлди.

Ўша йили "Глобу" телеканалида режиссёр Вольф Майя Даниэнинг онаси томонидан ёзилган сценарий асосида "Чрево внаем" сериалини суратга олаётган эди. Шунда Глория Перес режиссёрни қизига бош ролни беришга кўндирди. Фильм томошабинлар ўртасида шу даражада муваффақият қозонди, ёш актриса бразилияликларнинг севимли кишисига айланди. Шундан сўнг Даниэлани кўплаб таниқли режиссёрлар рол ўйнашга таклиф қилишди, бироқ у бошқа йўлни танлади — эри билан бирга "Мен билан рақсга туш" деб номланган мусиқали фильм яратди. 1992 йилда Глория Перес навбатдаги сценарий устидаги ишини тугатди. Бу сценарий асосида режиссер Фабио Сабаг "Руҳ ва бадан" номли телефильмни суратга ола бошлади. Бош ролни ижро этиш Даниэла Пересга берилди. 1992 йилнинг октябрь ойидан бошлаб ушбу фильм Бразилия телевидениесида намойиш этилди. Ушбу телесериал бош қаҳрамонининг тақдири бразилияликларни шу қадар ҳаяжонга солдики, натижада мазкур сериал биринчи кунларданоқ катта шов-шувга сабаб бўлди.

Фильмнинг дастлабки серияларини намойиш этилаётган вақтда Жакарепагуа деб номланувчи сўлим гўшада фильмнинг қолган қисмлари суратга олинарди. Фильмнинг учдан бир қисми суратга олиб бўлинган эди ва 1992 йил 28 декабр куни кеч соат тўққизда суратга олиш гуруҳи Рио-де-Жанейрога отланишди. Бироқ ўз автомашинасида йўлга тушган Даниэла Перес шу куни уйига етиб бормади. Шу кеча Рио-де-Жанейронинг четида жойлашган кўчаларнинг биридан ўтиб кетаётган ўткинчи дарахт тагида одам жасадини кўриб қолди ва бу ҳақда зудлик билан полицияга хабар берди. Кейин маълум бўлишича, бу жасад Бразилия телеэкранининг "юлдузи" Даниэла Пересники экан. Номаълум жиноятчи кўкрагига ўткир метал жисм билан 16 марта ургани туфайли Даниэла ҳаёт билан видолашган эди. Мурданинг сумкасидаги ҳужжатлар ва пуллар ўғирлангани сабабли полиция қотилликни босқинчилик мақсадида амалга оширилган, деб тахмин қилди. Бу тахминни Даниэлага тегишли автомашинанинг олиб кетилгани ҳам тасдиқлангандай эди. Бироқ шу орада биринчи бўлиб мурдани кўрган ва бу ҳақда полицияга хабар берган ўткинчи йўловчи ўша куни шу яқин атрофда "Сантана" русумли автомашинани кўрганини айтиб қолди. Шунингдек, у автомашинанинг рақами, ҳайдовчи ва унинг ёнидаги аёлнинг тузилишини ҳам айтиб берди. Натижада полиция автомобил ва унинг ҳайдовчиси Гильермо де Падуани дарҳол қидириб топди. Ҳайдовчи актёр бўлиб, у Бразилиянинг бой оилаларидан бирида туғилиб ўсган эди. Яхшигина актёрлик қобилиятига эга бўлган бу йигит дастлаб Белу-Оризонтида пича муваффақият қозонгач, ўз омадини Рио-де-Жанейрода синаб кўришга қарор қилди. 1990 йилда у пойтахтдаги "Аляска" театрига ишга кирди.

Бу ерда анча-мунча обрў-эътибор қозонган Гильермо "Руҳ ва бадан" сериалида суратга тушаётган актёрлар сафига кириш учун ўзининг бор куч-ғайратини сарфлади ва фильмдаги бош роллардан бирини ижро этишга муваффақ бўлди. Фильмни суратга олиш жараёнида Гильермо рол ижросига шу даражага киришиб кетдики, бора-бора у ҳаётда Даниэлага ипсиз боғланиб қолди. Сериал тез орада довруқ таратди ва саноқли ҳафталар ичида унинг бош қаҳрамонлари миллий қаҳрамон даражасига етишди. Бу ҳол Гильермо де Падуани ғоятда ҳаволантириб юборди ва у энди бундан-да юксак ютуқларга эришиш режасини тузишга киришди. Бироқ сценарий муаллифи Глория Перес кутилмаганда фильмдаги ошиқ-мошиқларнинг муносабатларига чек қўйишга қарор қилгани Гильермонинг орзуларини чиппакка чиқарди. Бундан хабар топган Гильермо сценарий муаллифидан бу қарордан қайтишни сўради, лекин барча ҳаракатлари ҳеч қандай самара бермади. Айнан 28 декабрь куни фильм қаҳрамонларининг хайрлашув жараёни суратга олинган эди. Шу куни кечқурун эса Даниэла Перес ўлдириб кетилди.

29 декабр куни Даниэланинг уйига бориб марҳуманинг онаси ва эрига таъзия билдириб келаётган Гильермо де Падуани полициячилар ҳибсга олди. Шунингдек, ўткинчининг кўрсатмаси асосида унинг хотини Паула Томас ҳам полиция маҳкамасига келтирилди. Сўроқ пайтида Паула терговчига шундай кўрсатма берди:

— Ҳақиқатдан ҳам, ўша кечаси эрим билан дўконларни айланишга чиқдик. Марҳуманинг жасади топилган кўчадан ҳам ўтганмиз. Лекин уни ким ўлдирганини билмаймиз...

— Нега айнан кечаси дўкон айланишга чиқдингиз? Қолаверса, нима учун машинага кичкина ёстиқча ва чойшаб олдингиз? — деб сўради терговчи.

— Ёстиқни суяниб ўтириш учун олгандим. Чойшаб билан эса салондаги радиоприёмникни беркитиб қўйдим. Чунки ҳозир ўғрилар кўпайиб кетган.

Шунда терговчи Паулага эркаклар кўйлаги ва шимини ёйиб кўрсатди.

— Сизга бу кийимлар таниш эмасми?

— Ҳа, булар эримнинг кийимлари...

— Тўғри. Бу кийимларда марҳум Даниэла Пересниг қон гуруҳи билан мос келувчи қон доғлари топилди. Эрингизни ҳибсга олиш чоғида у биз ана шу кийимларни сизга бериб қўйишимизни сўради. Демак, Даниэла Пересни эрингиз ўлдирган...

Шу тариқа дастлабки тергов жараёнидаёқ жиноятчининг айби фош этилди. Маълум бўлишича, Даниэланинг онаси сериалда қизи билан бирга рол ижро этишни рад этгандан сўнг Гильермо Даниэла Пересни ўлдириш ва шу йўл билан фильмга зарба беришни режалаштирган. Бу режани эшитган Паула ҳам бу ишни дарҳол бажариш керак, деган қарорга келди ва унда ўзи ҳам иштирок этди.

28 декабр куни эр-хотин машинада телестудияга келишди. Режага мувофиқ Гильермо павильонга кетди, Паула эса машинанинг орқа ўриндиғига ўтириб, олдиндан тайёрлаб қўйилган чойшабни устига ёпиб олди. Фильмни суратга олиш жараёни якунлангач, студиядан биринчи бўлиб Даниэла Перес чиқиб кетди. Унинг орқасидан тушишган эр-хотин шаҳар четидаги кўчалардан бирида Даниэлани қувиб ўтишди ва машинани йўл четига тўхтатишди. Бўлиб ўтган қисқача суҳбатдан сўнг Гильермо Даниэлани мажбурлаб ўзининг машинасига ўтқазди ва машинани шаҳарнинг овлоқ чеккасига ҳайдади. Йўлда мушт зарбидан Даниэла ҳушидан кетди. Эр-хотин океан соҳилидаги кимсасиз жойда машинадан тушишди ва Гильермо қизнинг бўйнига сиртмоқ ташламоқчи бўлди. Бироқ шу пайт Даниэла ўзига кела бошлади ва эр-хотиннинг қўлидан қочишга ҳаракат қилди. Шунда Гильермо машинадаги қайчини қўлига олиб, у билан қизнинг бўйни ва кўкрагига ура кетди. Шу тариқа оғир жароҳатланган Даниэла орадан кўп ўтмай жон берди. Қотил эр-хотин эса тезда воқеа содир бўлган жойдан қочиб қолишди.

Эрта сўнган "телеюлдуз" Даниэла Переснинг қотиллари 1993 йилнинг баҳорида Рио-де-Жанейронинг 11-округида суд қилинди. Суд жараённи бутун Бразилия аҳолиси кузатиб турди. Жиноятчиларга нисбатан нафрат шу даражада кучли эдики, бразилияликлар махсус қўмита тузишди ва бу қўмита давлат раҳбариятига мамлакатда ўлим жазоси қўллашни тиклаш таклифи билан чиқди. Мухлислар ҳатто Паула Томаснинг ҳомиладорлигини ҳам ҳисобга олишмади. Натижада суд қотил эр-хотинга нисбатан ўлим жазосини қўллаш ҳақида ҳукм чиқарди. Бутун дунёда шов-шув бўлган суд жараёни шу тарзда якун топди. У бразилияликлар қалбида аламли таассуротлар билан сақланиб қолди. Зеро, соҳибжамол Даниэла Перес ижро этган ажойиб роллар ҳали мухлислар хотирасидан кўтарилгани йўқ.

Бекзод ЁҚУБОВ

ОСМОНДАН ТУШГАН ТАФТИШЧИ

Qonun va mohiyat

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Суд жараёнида гувоҳларнинг кўрсатмалари билан тасдиқланган ана шу ҳолатларга тафтишчилар эътибор бермайди. Аниқроғи, улар бу ҳолни кўриб кўрмасликка олади. Одатда, ҳар қандай текширувчи ишни текшириш чоғида пайдо бўлган саволларга жавоб излашдан бошлаши лозим. Улар ҳам ишни шундан бошлаганида эди, эҳтимол, шунча оворагарчилик ва асаббузарлик келиб чиқмаган, одамлар эса оро йўлда сарсон бўлмаган бўларди. Улар ана шу далилларга эътибор бермагани ҳолда маҳалла раиси ва унинг котиби айбдор, деган тайёр хулосага келишади. Устига устак, қинғир ишларининг фош бўлишидан қўрқиб, текширув далолатномасига наридан-бери қўл қўйдириб олишади, уларни хулосалар билан таништирмай, жуфтакни ростлашади. Аслида ишни тергов идорасига топширишдан илгари раис ва котибни текширув хулосаси билан таништириб, аниқланган камчиликларни, уларнинг қўлидаги далиллар билан таққослаб, бир тўхтамга келишлари мумкин эди. Лекин улар тескари йўлни танлашди.

Б.Ҳасанов ва Қ.Эшқулов Оқдарё туман суди ажримидан норози бўлиб, вилоят судига мурожаат қилганларидан кейин мазкур суднинг ажрими бекор қилиниб, иш қайта кўриш учун Иштихон туман судига юборилди.

Иштихон туман судида Б.Ҳасанов ва Қ. Эшқуловларга нисбатан асоссиз равишда айб эълон қилгани аниқланиб, уларнинг айбловидан Жиноят Кодексининг 167-моддаси 3-қисми "в" банди, 209 модданинг 2-қисмини чиқариб ташлаб, Жиноят Кодексининг 207-моддаси билан айбли деб топди ва икки йил ахлоқ тузатиш жазоси тайинлаш, ишлаб топган ойлик маошининг 30 фоизини давлат фойдасига ундириш тўғрисидаги ҳукмини эълон қилди.

Б.Ҳасанов ва Қ.Эшқулов эса суднинг бу ҳукми устидан яна вилоят судига шикоят ёзиши натижасида Иштихон туман судининг 2001 йил 24 январдаги ҳукми бекор қилиниб, ишни қайта кўриш учун Пайариқ туман судига юборди. Қарангки, бу суд ҳам Жиноят Процссуал Кодексининг 22-моддасини четлаб ўтгани ҳолда... судланувчиларга қоралов ёки оқлов ҳукми чиқариш мумкин бўлмагани, тафтишчиларнинг ғараз ва таъмагирлик мақсадида пора талаб қилгани аниқланса, уларни жиноий жавобгарликка тортиш масаласи аниқланиши лозимлигини кўрсатиб, ишни дастлабки терговни олиб борган Пайариқ (собиқ Челак) туман прокуратурасига топширди. Бироқ суд ажримида кўрсатилган бу қонуний талаб прокуратура томонидан бажарилмади. Туман прокурорининг терговчиси Э. Бегимовнинг ҳамкасби Р.Алимовнинг бундан 2 йил бурунги чиқарган қарорини ўзгартириши, яъни ҳақиқатни тан олиши осон бўлмади. У қўшимча тергов давомида Б.Ҳасановнинг ҳаракатида ўзганинг мулкни ўзлаштириш, ҳужжатларни сохталаштириш ва мансабдорлик жинояти аломатлиги йўқлиги сабабли Жиноят-процессуал Кодексининг 83-моддаси 2-бандини қўллаб, жиноят ишини ҳаракатдан тўхтатди. Бир қарашда, ҳақиқат қарор топгандек бўлди.

Лекин бу ўринда баъзи бир мулоҳазалар туғилади. Гап шундаки, йигит зотининг боши омон бўлса, иш ҳам, мол-дунё ҳам топилади. Аммо азоб-уқубатда ўтган 2 йиллик умрини мақоламиз қаҳрамонларига ҳеч ким қайтариб беролмайди. Бу ёқда оиласи, болачақаси чеккан изтиробларни айтиб ўтишнинг ўзи ортиқча. Энг ачинарлиси, уларнинг бошига солинган бу ташвишлар учун ҳеч ким жавоб бермади. Тафтишчининг ҳаракати "техник хато", "янглишган" дейиш билан чекланилди. Аниқроқ айтганда, осмондан тушган тафтишчиларнинг ҳаракати хато ёки жиноят экани жумбоқлигича қолди.

Хулоса сифатида айтадиган бўлсак, қонун асосини адолат ва аниқлик тамойиллари ташкил этади. Шу боис қонунчиликда "техник хато" ёки "янглишиш" ҳолатлари бўлиши мумкин эмас. Бундан шундай тўхтамга келиш мумкин: қонунчилик амалиётида ҳар бир хатти-ҳаракатнинг хато ёки жиноят эканининг фарқига борилмас экан, "хато"лар ҳам, осмондан тушган тафтишчилар ҳам пайдо бўлаверади.

Рўзимурод ТУРСУНОВ, журналист

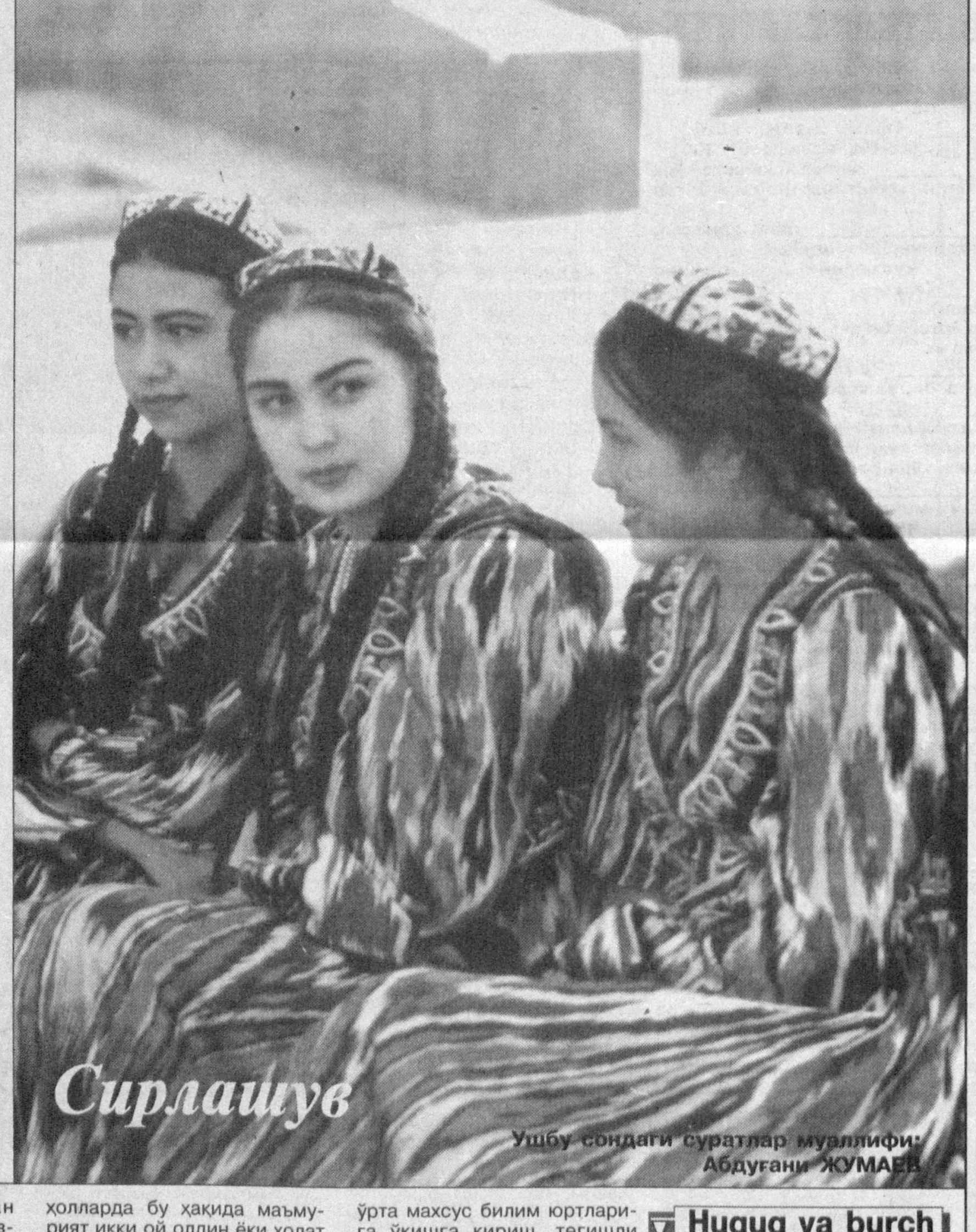

Сирлашув

Ушбу сондаги суратлар муаллифи: Абдуғани ЖУМАЕВ

КЎЗБЎЯМАЧИЛИК

УНИ ҚОНУН КЕЧИРМАЙДИ

Huquq va burch

Айни туш пайти. Базму жамшид авжида. Муқобил хизмат бўлимининг бошлиғи ҳамда истироҳат боғининг раҳбарлари тўкин дастурхон атрофида роса яйраб ўтиришибди. Устма-уст ичилган қадаҳдан кайфи чоғ "меҳмон"лар ваъдани қуюқ қилишмоқда.

— Ғам ема ука, биз бор эканмиз, муқбил хизматинг аъло ўтади. Бизга ҳақ бериб турсанг, бас. Биров мушугингни пишт, дея олмайди...

Ҳақиқатан ҳам, улар ваъдаларининг устидан чиқишди. Ёш ўспирин сохта ҳужжат асосида гўё муқобил хизматни ўтай бошлади. Бироқ кўза кунда эмас, кунида синади, деганлари рост экан. Кутилмаганда шаҳар прокуратураси томонидан умумий назорат тартибида Мудофаа ишлари бўлимида "Муқобил хизмат" тўғрисидаги Қонун ижроси юзасидан текшириш ўтказилгач, ноқонуний ишлар фош этилди. Хўш, қандай ишлар, дейсизми? Бўлмаса, эшитинг: Минг тўққиз юз саксон учинчи йилда туғилган, Каттақўрғон шаҳри, Бобур кўчасидаги 22-уй, 35-хонадонда яшовчи Шерзод Бобоназаров ҳарбий мажбуриятини муқобил хизмат асосида ўташни муқобил хизмати бўлимига мурожаат қилиб, бирор-бир жойда ишламай ва давлатга пул тўламай ҳам муқобил хизматни ўташни хаёл қилди. Буни қарангки, бундай кўзбўямачиликнинг дарров йўли ҳам топилди. Ўтган йилнинг ноябр ойида Шерзод Бобоназаровга мудофаа бўлими муқобил хизматни ўташ учун шаҳар истироҳат боғи маъмуриятига йўлланма берди. Йўлланмани қўлга олган Шерзод шаҳар истироҳат боғи маъмурияти раҳбарига ҳам ўз мақсадини айтади. «Қаловини топса, қор ҳам ёнади» деганларидек истироҳат боғи раҳбарияти ҳам Шерзоднинг "шартига" розилик билдирди.

Аммо кутилмаганда бошланган текшириш бу фирибгарликни фош этди. Муқобил хизмат ўтовчи Шерзод Бобоназаров масаласида кўзбўямачиликка йўл қўйилгани аниқланди. Чунки туман муқобил хизмат бўлинмаси билан истироҳат боғи маъмурияти ўртасида ҳеч қандай шартнома тузилмаган. Ҳаттоки иш шу даражага бориб етганки, муқобил хизмати бўлинмаси Ш. Бобоназаров билан ҳам шартнома тузмай уни хизматга қабул қилган. Табиийки, ана шундай фирибгарлик натижасида муқобил хизматчи томонидан ўтган давр мобайнида давлатга ҳеч қандай тўловлар амалга оширилмаган. Бу ҳали ҳолваси экан. Муқобил хизмат бўлими фаолияти текширилганда, бундан ҳам антиқа ишлар очилиб қолди. Жумладан, 1984 йилда туғилган, Каттақўрғон шаҳри, Чаман кўчасидаги 12 уйда яшовчи Равшан Султонов ҳам муқобил хизматчи сифатида расмийлаштирилган бўлса-да, амалда эса кўзбўямачиликка йўл қўйилган. Яъни Равшан Султоновга муқобил хизмати бўлинмасидан ишга жойлашиши учун йўлланма берилмаган. Равшан ҳеч қаерда ишламайди, бирор-бир корхона ёки ташкилот билан муқобил хизмати бўлинмаси шартнома тузмаган, ҳеч қандай тўловлар ҳам амалга оширилмаган.

"Муқобил хизмат тўғрисида"ги Қонуннинг 11-моддасида муқобил хизмат ўтилаётган корхона, муассаса маъмуриятларининг мажбуриятлари кўзда тутилган бўлиб, фуқаро муқобил хизматни ўташдан бош тортган ҳолларда бу ҳақида маъмурият икки ой олдин ёки ҳолат содир этилгандан сўнг зудлик билан муқобил хизмат бўлимига хабар бериши шарт, дейилган. Ушбу талаб корхона ва ташкилот маъмуриятлари билан муқобил хизмати бўлими ўртасида шарномада кўрсатилган бўлсада, бу борада ҳам ғирромликка йўл қўйилган. Жумладан, Каттақўрғон шаҳридаги Ғафур Ғулом кўчаси, 2-уйда яшовчи Шерзод Санақуловга муқобил хизмат бўлими томонидан Ташқи иқтисодий миллий банкининг Каттақўрғон шаҳар бўлимида муқобил хизматни ўташ ҳақида йўлланма берилган. Йўлланмага асосан Шерзод Санақулов бўлимга ишга жойлаштирилган. Аммо банк бўлими ва муқобил хизмати бўлими ўртасида шартнома тузилган бўлишига қарамай, Шерзод Санақулов ўзбошимчалик билан бу ердан қонунга хилоф равишда ишдан бўшаган. "Муқобил хизмат тўғрисида"-ги Қонуннинг 13-моддасига кўра, муқобил хизматни ўтаётган фуқаролар олий ва ўрта махсус билим юртларига ўқишга кириш, тегишли мансабдор шахснинг рухсати бўлмагани ҳолда хизмат жойидан ва ишдан кетиб қолиш ҳуқуқига эга эмас. Бундан ташқари, Шерзод Санақулов тегишли тўловларни ҳам тўламаган. Шунингдек, 1983 йилда туғилган Нодир Бозоров ҳам муқобил хизматчи бўла туриб, педагогика коллежида ўқимоқда. Каттақўрғон туман "Намуна Р" фермер хўжалигида муқобил хизматни ўтовчи Хон Леонид, «Қоракўлча» ширкат хўжалигида Мўмин Даминов, Каттақўрғон шаҳри кўзи ожизлар жамияти ўқув ишлаб чиқариш корхонасида хизматни ўтовчи Мунис Сувоновлар ҳам қонунни писанд қилмаган. Текшириш давомида яна шу ҳол аниқландики, баъзи муқобил хизматни ўтовчи шахслар муқобил хизматдан бўйин товлаб, муайян корхона ва ташкилотларда муқобил хизматни ўтаётгани ҳақида бўлинмасига ҳужжат тақдим қилишган, муқобил хизмати бўлинмаси ҳам эса ўз навбатида муқобил хизматчиларининг ҳақиқатан ҳам ишлаш-ишламаслигини текширмасдан, ташкилотлар билан қонуний шартнома тузмасдан ҳужжатларни расмийлаштирган. Масалан, 1980 йилда туғилган Абдуманнон Толлибоев машина трактор парки ҳиссадорлик жамиятида таъмирловчи, 1977 йилда туғилган Қаҳрамон Қўлдошев тўқувчилик корхонасида ишчи, 1982 йилда туғилган Станислав Юдошкин "Пахтамош" заводида ишчи, 1982 йилда туғилган Нодирбек Ғайбуллаев Каттақўрғон йўллардан фойдаланиш бошқармасида қоровул бўлиб ишлагани ҳақида сохта расмий ҳужжатларни муқобил хизмати бўлинмасига тақдим этган.

Муқобил хизмати бўлими ходимлари эса масаланинг муҳим жиҳатига эътиборсиз қараб келишган. Ахир, сохта расмий маълумот берган корхона ва ташкилотларнинг масъул шахсларининг бундай хатти-ҳаракатлари Жиноят Кодексининг 228-моддаси 2-қисми "Б" бандида кўрсатилган талабларга мувофиқ жавобгарликка тортилади. Наҳотки, улар шундан бехабар бўлса?

Шаҳобиддин ОБИДОВ, ҳуқуқшунос
Азим ҚОДИРОВ, "Инсон ва қонун" мухбири

ИНСОН ва ҚОНУН
МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ
1996 йилнинг январидан нашр этилади
1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141-рақам билан рўйхатга олинган
Бош муҳаррир: Шодиқул ҲАМРОЕВ
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Бўритош МУСТАФОЕВ, Пўлат САМАТОВ, Хуршид СОДИҚОВ, Эркин ҚУДРАТОВ, Сайфиддин РАҲИМОВ, Ғафур АБДУМАЖИДОВ, Холли НОРБОЙ, Нормейли НОРПЎЛАТОВ
Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.
Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.
Саҳифаловчи-дизайнер: Жаъфар ЖАББОРОВ
Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ
Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-921. Тиражи — 10.000. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 21.30
МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 136-72-37 (умумий бўлим), 133-70-65, 133-84-50